

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
Finanšu un grāmatvedības nodaļa

UZŅĒMUMA
SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS”
DARBĪBAS FINANŠU ANALĪZE LAIKA
POSMĀ NO 2019. LĪDZ 2023. GADAM

Financial Analysis of the Operations of the Company
SIA “Lauvas Tūrs Transports” for the Period from 2019 to 2023

BAKALAURA DARBS

Grāmatvedība, analīze un audits bakalaura studiju programma

Autors: **Juta Kotāne**
Studenta apliecības Nr.: EkGr030485
Darba vadītājs: *M. oec.*, lektore Larisa Bule

RĪGA 2025

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs “Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” darbības finanšu analīze laika posmā no 2019. līdz 2023. gadam” sastāv no ievada, trīs galvenajām nodaļām, apakšnodaļām, secinājumiem, priekšlikumiem un pielikumiem.

Darba mērķis ir veikt uzņēmuma darbības finanšu analīzi par periodu no 2019. līdz 2023. gadam, lai novērtētu saimnieciskās darbības efektivitāti, identificētu problēmas un piedāvātu risinājumus darbības veicināšanai.

Pirmajā nodaļā ir apskatīti finanšu analīzes teorētiskie aspekti.

Otrajā nodaļā autore iepazīstina ar uzņēmumu SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” – tā vēsturi, saimniecisko darbību, samilzušajām problēmām, cenu politiku un konkurenci, kā arī veic horizontālo un vertikālo finanšu analīzi.

Trešajā nodaļā autore analizē uzņēmuma “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” finanšu pārskatus par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Darba apjoms ir 71 lpp. (bez pielikumiem), kopējais tabulu skaits ir 25, kopējais attēlu skaits ir 6 un kopējais pielikumu skaits ir 3.

Atslēgas vārdi: finanšu analīze, uzņēmuma darbība, neregulārie pasažieru pārvadājumi, autobuss, koeficienti, rādītāji

ANNOTATION

The bachelor's thesis "Financial Analysis of the Operation of the Company SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" for the Period from 2019 to 2023" consists of an introduction, three main chapters, subsections, conclusions, proposals and appendices.

The aim of the work is to perform a financial analysis of the company's operation for the period from 2019 to 2023 in order to assess the efficiency of economic activity, identify problems and offer solutions to promote activity.

The first chapter deals with the theoretical aspects of financial analysis.

In the second chapter, the author introduces the company SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" - its history, economic activity, problems encountered, price policy and competition, as well as performs a horizontal and vertical financial analysis.

In the third chapter, the author analyzes the financial reports of the company "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" for the period from 2019 to 2023.

The volume of the work is 71 pages. (without appendices), the total number of tables is 25, the total number of figures is 6, and the total number of appendices is 3.

Keywords: financial analysis, company operation, irregular passenger transport, bus, coefficients, indicators

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. FINANŠU ANALĪZES TEORĒTISKIE ASPEKTI	8
1.1. Finanšu pārskatu rādītāju analīze	8
1.2. Likviditātes rādītāji	11
1.3. Rentabilitātes rādītāji	15
1.4. Saistību vai maksāspējas rādītāji	17
1.5. Aprites rādītāji	22
2. UZŅĒMUMA SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” DARBĪBAS	
 RAKSTUROJUMS	28
2.1. Uzņēmuma raksturojums	28
2.2. Horizontālā un vertikālā analīze uzņēmumā	43
3. UZŅĒMUMA SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” FINANŠU	
 KOEFIICIENTU ANALĪZE	49
3.1. Uzņēmuma likviditātes rādītāji	49
3.2. Uzņēmuma rentabilitātes rādītāji	53
3.3. Uzņēmuma saistību vai maksāspējas un aprites rādītāji	56
3.4. Uzņēmuma darbības nākotne	62
SECINĀJUMI	66
PRIEKŠLIKUMI	68
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	69
PIELIKUMI	
1. pielikums. Uzņēmuma Peļņas vai zaudējumu aprēķinu kopsavilkums par periodu no 2019. līdz 2023. gadam	
2. pielikums. Uzņēmuma Bilances (aktīvi) kopsavilkums par periodu no 2019. līdz 2023. gadam	
3. pielikums. Uzņēmuma Bilances (pasīvi) kopsavilkums par periodu no 2019. līdz 2023. gadam	

IEVADS

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem no 01.01.1999. līdz 15.05.2024. gadam Latvijā no visiem reģistrētajiem uzņēmumiem sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) sastāda 54%.¹ Šajos uzņēmumos strādā ap 60-70% nodarbināto iedzīvotāju, kas sniedz nozīmīgu ieguldījumu valsts budžeta veidošanā, kā arī nodarbinātības un sociālo problēmu risināšanā. Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem nav viegli izdzīvot tirgus apstākļos, kur ir augstas nodokļu likmes, grūti atrast kvalificētu darbaspēku un mūžīgā cīņa ar konkurenci.

Kopš iestāšanās Eiropas Savienībā (2004. gadā) Latvijas tirgū ir ienākuši daudz līdzīgu uzņēmumu no blakus valstīm un nelielam uzņēmumam Latvijā noturēties ir kļuvis tikai grūtāk. Ir bijis vairāk jādomā par konkurenci, kvalitāti, darbiniekiem, darbības aktivitāti, rentabilitāti un uzņēmuma likviditāti, lai uzņēmums varētu noturēties, attīstīties un būt konkurētspējīgs tirgū, kā arī domāt par nākotni.

Lai uzņēmums SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" varētu konkurēt un domāt par nākotni, ir nepieciešama esošās situācijas analīze. Šeit jāatceras, ka uzņēmuma darbības analīze ir visaptverošs process, tajā ietilpst gan finanšu analīze, gan uzņēmuma saimnieciskās darbības stipro un vājo pušu konstatēšana, kā arī iespēju saskatīšana. Šīs aktualitātes sakarā radās bakalaura darba tēma "Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" darbības finanšu analīze laika posmā no 2019. līdz 2023. gadam". Ir nepietiekoši izskaitļot, kāda peļņa tiek gūta no katra ieguldītā eiro, ir jādomā, piemēram, vai ir iespējams pelnīt vairāk, palielinot apgrozījumu ar tiem pašiem rentabilitātes rādītājiem, vai arī ir jāizvēlas pakalpojums vai produkts, ko var pārdot ar lielāku uzcenojumu.

Finanšu rādītāji atspoguļo uzņēmuma darbību – tie parāda, vai ir sakārtoti mārketinga, ražošanas un pārvaldes jautājumi, kā tiek organizēts darbs, kāda ir kontrole uzņēmumā.

Bakalaura darba mērķis ir veikt uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" darbības finanšu analīzi par periodu no 2019. gada līdz 2023. gadam, lai novērtētu saimnieciskās darbības efektivitāti, identificētu problēmas un piedāvātu risinājumus.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai autore veiks sekojošus uzdevumus:

¹ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, Statistika, pieejams <https://www.ur.gov.lv/lv/jaunumi/statistika/> [skatīts 28.04.2024.]

1. Iepazīsies ar uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" saimniecisko darbību un tās specifiku.
2. Analizēs uzņēmuma darbības finanšu rādītājus par laika posmu no 2019. līdz 2023. gadam.
3. Izdarīs secinājumus un sniegs priekšlikumus.

Lai paveiktu šo darbu un sasniegtu bakalaura darba mērķi, autore izmantos uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskatus par periodu no 2019. gada līdz 2023. gadam un citus uzņēmuma iekšējos dokumentus. Bakalaura darba izstrādē tiks izmantoti dažādi literatūras un informācijas avoti, piemēram, grāmatas, dažādi statistikas dati, dažādas tiešsaistes adreses, likumi, metodiskie noteikumi, datu bāzes.

Visas darbā norādītās summas un skaitļi ir norādīti eiro. Ja darbā ir apskatīti pārskata periodi pirms 01.01.2014., tad visas summas latos ir konvertētas uz eiro (pēc LB kursa: 1 eiro (EUR) = 0,702804 lati (LVL)).

Bakalaura darba pirmajā daļā tiks teorētiski apskatīti dažādi finanšu analīzes rādītāji, kā likviditātes, rentabilitātes, saistību vai maksātnespējas un aprites rādītāji.

Otrajā daļā tiks apskatīts pats uzņēmums SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS", tā dibināšana, darbība, pakalpojuma cenu veidošanās, konkurence, debitoru salīdzināšana, bilances horizontālā un vertikālā analīze, lai analizētu pētāmā objekta struktūras pārmaiņas laika periodā, salīdzinājumā ar iepriekšējiem laika periodiem.

Darba trešajā daļā tiks veikta uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" finanšu analīze – apskatīti likviditātes rādītāji, rentabilitātes rādītāji, saistību un maksātnespējas rādītāji, kā arī aprites rādītāji. Izprotot šo rādītāju jēgu un nepieciešamību, un, apkopojot datus, uzņēmums var gūt atbildi uz tādiem jautājumiem kā - Vai sevi atpelnā uzņēmumā investētie līdzekļi? Cik tie ir likvidi un cik efektīvi ieguldītie līdzekļi veic savu apriti? Tiks apskatīti aprēķini jaunāka autobusa iegādei 2023. gadā. Savukārt, lai novērtētu vai uzņēmumam 2023. gadā nedraud maksātnespēja, šajā nodaļā ar Altmaņa modeļa palīdzību tiks pētīta uzņēmuma maksātnespējas varbūtība pēc 2023. gada rādītājiem un apsvērta uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" tālākā darbības nākotne.

Darbā pielietotas sekojošas metodes:

- ✓ aprakstošā metode (aprašīti teorētiskie aspekti);

- ✓ salīdzināšanas metode (salīdzināti uzņēmuma finanšu rādītāji pa pārskata gadiem);
- ✓ grafiskā metode (uzņēmuma dati apkopoti tabulās, attēlos, grafikos);
- ✓ loģiski konstruktīvā metode (apkopoti visi pieejamie dati un veikta to analīze, atlasot visu svarīgāko un nepieciešamāko informāciju).

1. FINANŠU ANALĪZES TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Finanšu pārskatu rādītāju analīze

Latvijas Republikas likuma “Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums” 9. panta 1. daļā ir noteikts, ka mazo sabiedrību finanšu pārskats sastāv vismaz no bilances, peļņas vai zaudējumu aprēķina un finanšu pārskata pielikuma.²

Katra uzņēmuma ekonomisko darbību raksturo tā finansiālais stāvoklis. Finansiālais stāvoklis veidojas visā uzņēmuma saimnieciskās darbības laikā. Gada pārskats tiek sastādīts uz attiecīgu datumu par konkrētu pārskata periodu (parasti gadu) un šis pārskats atspoguļo vien kopējos rādītājus, pamatojoties uz kuriem iespējams secināt, cik veiksmīgi uzņēmums ir pārvaldījis savus finanšu resursus attiecīgajā pārskata periodā.

Finansiālā stāvokļa rādītāji, protams, ir svarīgi pašam uzņēmumam, jo no laba vai sliktā finansiālā stāvokļa ir atkarīgs, cik uzņēmums ir ekonomiski pievilcīgs piegādātājiem, pircējiem, bankām un citiem. Tieši finansiālie rādītāji pārskata periodā, kurus iespējams noteikt pēc oficiālajiem pārskatiem, interesē darījumu partnerus, īpašniekus un potenciālos dalībniekus.

Finansiālais stāvoklis ir arī galvenais kritērijs bankām, lemjot par kredīta piešķiršanu, un pozitīva risinājuma gadījumā no tā būs atkarīgs gan procentu lielums, gan aizdevuma piešķiršanas termiņš. Tāpat tam uzmanību pievērš nodokļu administrācija, vērtējot firmas iespējas laikus un pilnībā nomaksāt nodokļus.³

Lai pilnīgāk izprastu un izvērtētu ekonomisko rādītāju savstarpējo noviržu izmaiņas, ietekmes procesus, to sakarības, analīzē visbiežāk izmanto relatīvos rādītājus – koeficientus un procentus, kas parāda proporcijas starp dažādiem pārskata posteņiem par pamata bāzi ņemot nozares vidējos rādītājus, optimālos rādītājus vai koeficientu dinamiku.

Uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” ekonomisko rādītāju izmaiņas tiek vērtētas, izejot no optimālajiem teorētiskajiem rādītājiem. Iemesls nevērtēt konkurentu rādītājus ir “ēnu ekonomikas” lielais īpatsvars transporta nozarē, proti, pasažieru pārvadājumu nozare tiek pieskaitīta pie tām nozarēm, kuras Centrālā statistikas pārvalde novērtējusi kā pelēkās,⁴ tātad dati var neatspoguļot patieso ekonomisko stāvokli un tamdēļ iegūtie dati ir ar

² Latvijas Republikas Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums, pieņemts 22.10.2015.

³ Januška, M. (2002). *Finansu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: SIA Merkūrijs LAT, 5. lpp.

⁴ Ķirsons, M., Andrsons, U. (2002). *Uzņēmēji nenoliedz ēnu ekonomikas ietekmi*. Rīga: Dienas bizness Nr. 71, 12.04.2022., 11. lpp.

zemu ticamības pakāpi. Uzņēmums SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" ir reģistrējis savu saimniecisko darbību, izņēmis licenci un autotransporta līdzekļi ir aprīkoti gan ar tahogrāfiem, gan ar GPS sistēmām, tādēļ uzņēmuma datiem ir augsta ticamība.

Vadīšanas lēmumu pareizai pieņemšanai ir nepieciešama informācija par uzņēmuma darbības iepriekšējo periodu, lai varētu novērtēt uzņēmuma nākamo darbības periodu potenciālās finansiālās iespējas.

Finanšu analīzes uzdevums ir raksturot uzņēmuma stāvokli pašreizējā laika momentā un tā izmaiņu dinamiku, kā arī noteikt, kādi uzņēmuma darbības parametri ir pieņemami un uzturami esošajā līmenī, bet kādi – neapmierinoši un operatīvi koriģējami.⁵

Pēc būtības koeficients ir skaitlis, kas iegūts aritmētisko darbību rezultātā no diviem finanšu pārskatu skaitļiem. Tāpēc iespējams aprēķināt ļoti daudzus un dažādus koeficientus. Taču tikai neliels koeficientu skaits ietver svarīgu informāciju par uzņēmuma finansiālo stāvokli.

Finanšu pārskatus analizējot, izmanto dažādus rādītājus, gan absolūtu, gan relatīvu lielumu izteiksmes formās. Visbiežāk šos rādītājus iedala šādās grupās:

1. **Likviditātes rādītāji** - ar tiem raksturo uzņēmuma spēju atmaksāt īstermiņa saistības.
2. **Rentabilitātes rādītāji** - tie rāda neto apgrozījuma un neto ienākuma attiecības salīdzinājumā ar uzņēmuma līdzekļiem. Rentabilitātes rādītājus aprasti izteic procentu formā.
3. **Saistību vai maksāspējas rādītāji** - tie rāda uzņēmuma saistību attiecību salīdzinājumā ar pašu kapitālu, palīdz novērtēt uzņēmuma spēju palielināt saistību summu, novērtēt spēju noteiktā termiņā dzēst savas saistības.
4. **Aktivitātes rādītāji** - tie rāda, cik efektīvi uzņēmums izmanto tā rīcībā esošos līdzekļus.

Finanšu koeficienti parāda finanšu proporcijas starp dažādiem pārskatu posteņiem. Koeficientu analīzes mērķis ir aprēķināt svarīgākos rādītājus un noteikt to izmaiņu dinamiku analīzes periodā. Tieši pateicoties finanšu analīzei ir lielākas izredzes pieņemt vispareizākos lēmumus. Rezultāts ir atkarīgs no analīzei izvirzītā uzdevuma.

Absolūtie rādītāji – parāda uzņēmuma attīstības līmeni, vadoties pēc apgrozījuma, peļņas dividenžu līmeņa un kapitāla lieluma.

Relatīvie rādītāji – veido absolūto rādītāju attiecības un raksturo viena rādītāja

⁵ Rurāne, M. (2019). *Finanšu pārvaldība un analīze*. Rīga: Avots, 145. lpp.

īpatsvaru citā rādītājā, piemēram, peļņas summa uz vienu eiro ieguldītā kapitāla.

Struktūras rādītāji – raksturo absolūto rādītāju struktūru, piemēram, apgrozāmo līdzekļu struktūra, kapitāla vai izmaksu struktūra. Šie rādītāji tiek izmantoti pārskatu vertikālajā analīzē.

Pieauguma (pazeminājuma) rādītāji – parāda svarīgāko finanšu vai saimniecisko rādītāju izmaiņu dinamiku un tiek lietoti pārskatu horizontālajā analīzē, piemēram, apgrozījuma vai peļņas izmaiņas.⁶

Tos datus, kas ietverti katra perioda pārskatos, nevar mainīt. Tā ir vēsture. Toties izprast to, kā pagājušā gada rādītāji ir saistīti viens ar otru, bieži uzņēmumam nozīmē pievērst uzmanību kritiskajiem saimnieciskās darbības mainīgajiem rādītājiem, kas, savukārt, var būt pamatā saimnieciskās darbības uzlabošanai nākotnē.

Parasti ir divu veidu pārskatu analīzes:

1. Iekšējā analīze.
2. Ārējā analīze.

Pārskatu iekšējie lietotāji ir uzņēmuma darbinieki. Viņiem ir pieejami arī uzņēmuma izmaksu uzrādītie rādītāji un cita detalizēta informācija. Šī ir daudz pamatīgāka analīze, nekā ārējā, un to izmanto uzņēmuma budžeta mērķu izstrādāšanā.

Pārskatu ārējie lietotāji ir investori, konkurenti, piegādātāji un klienti. Parasti viņiem ir pieejams tikai uzņēmuma oficiālais pārskats, kā arī vispārēja informācija, piemēram, tirgus stāvoklis.

Bankas un citas institūcijas, kas finansē uzņēmumus, atrodas pa vidu. Tām, risinot jautājumu par kredītu piešķiršanu, parasti ir pieejami arī uzņēmuma iekšējie dati.

Parasti (tradicionāli) finanšu rādītāju analīze tiek iedalīta trīs daļās.

Tradicionālās finanšu rādītāju analīzes sadalījums ir aplūkojams 1.1. tabulā.

1.1.tabula

Tradicionālās finanšu pārskatu analīzes sadalījums

Analīzes metode	Ko tā pēta?
1	2
1. Likviditātes analīze.	Tā pēta uzņēmuma spēju nomaksāt nepieciešamos rēķinus.
2. Rentabilitātes analīze.	Tā pēta uzņēmuma spēju veikt ienesīgu saimniecisko darbību (īpaši interesanti šai sakarā ir kopējā kapitāla un īpašnieku kapitāla, kas “strādā” uzņēmumā, radītie procentu ienākumi).

⁶ Rurāne, M. (2005). *Finanšu menedžments*. Rīga: RSEBAA, 253.-254. lpp.

3. Finansēšanas un maksātspējas analīze.	Tā pēta uzņēmuma kapitāla ieguvu un lietošanu, tā finansēšanas struktūru un spēju nest zaudējumus.
--	--

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz Rurāne M. (2019) Finanšu pārvaldība un analīze. Rīga, Avots, 145. lpp.

Tabulā 1.1. redzamas visas trīs galvenās finanšu analīzes metodes, kas tradicionāli tiek izmantotas un pretī ir atbilde uz jautājumu, ko tās pēta.

Finanšu pārskatu analīzei vislielākā vērtība ir tad, ja ir iespēja salīdzināt rādītājus par ilgāku laika posmu un tā noteikt uzņēmuma attīstības tendences, lai redzētu, vai uzņēmuma attīstība ir pozitīva vai negatīva.

1.2. Likviditātes rādītāji

Likviditāte raksturo svarīgu uzņēmuma finansiālā stāvokļa aspektu. Tā ir uzņēmuma spēja jebkurā laikā dzēst savas īstermiņa saistības, tā ir spēja pārvērst aktīvus par naudas līdzekļiem īsā laika periodā (nepārsniedzot vienu gadu). Šī spēja ir atkarīga no attiecības starp uzņēmuma maksāšanas līdzekļu potenciālu un uzņēmuma finansiālajām saistībām.

Par likvīdiem sauc tos aktīvus, kuri jau atrodas naudas formā, kā arī tos, kurus ātri var pārvērst naudas formā. Aktīvus ir iespējams klasificēt pēc likviditātes pakāpes: 1) augsti likvīdi aktīvi; 2) vidēji likvīdi aktīvi; 3) zemi likvīdi aktīvi.⁷

Jo uzņēmumam ir vairāk likvīdo aktīvu, jo tā ekonomiskās iespējas ir lielākas. Ja koeficients ir lielāks par 1, tad tas norāda, ka uzņēmumam ir pietiekami daudz aktīvu, lai segtu savas īstermiņa saistības.

Tā kā vislikvīdākie līdzekļi ir naudas līdzekļi uzņēmuma kasē un norēķinu kontā, tad šo likviditātes rādītāju sauc par absolūto likviditātes koeficientu. Vairāk likvīdie apgrozāmie līdzekļi ir arī tie apgrozāmie līdzekļi, kas 1 līdz 3 mēnešu laikā var tikt pārvērsti naudas līdzekļos (arī debitoru parādi un citi iespējamie parādi).

Vismazāk likvīdie apgrozāmie līdzekļi ir tie apgrozāmie līdzekļi, kuri var tikt pārvērsti par likvīdiem 3 līdz 12 mēnešu laikā (piemēram, krājumi, priekšapmaksā piegādātājiem un citi iespējamie parādi).

Uzņēmuma nepietiekamas likviditātes sekas ir tad, ja uzņēmums nespēj nokārtot terminētās saistības, - uzņēmums ir spiests pārdot ilgtermiņa ieguldījumus vai citus aktīvus. Uzņēmumam ir risks kļūt maksātnespējīgam vai pat bankrotēt.

⁷ Alsiņa, R., Zolotuhina, K., Bojarenko, J. (2000). *Vadības grāmatvedības pamati*. Rīga: SIA Izdevniecība RaKa, 1.-180. lpp.

Nepietiekama likviditāte nevēlami ietekmē gan īpašniekus, gan kreditorus, gan klientus. Tās rezultātā parasti pazeminās rentabilitāte un peļņa. Īpašnieki var zaudēt ieguldīto kapitālu.

Ja uzņēmums kļūst maksātnespējīgs un ir apdraudēta tā turpmākā eksistence, tad likviditāte kļūst par noteicošo rādītāju.

Likviditāti var aplūkot no diviem viedokļiem:

1. No uzņēmuma likvidācijas viedokļa – jānosaka, kādi maksāšanas līdzekļi būtu uzņēmuma rīcībā, ko varētu novirzīt saistību dzēšanai, ja maksāspējas vai nepietiekamas rentabilitātes gadījumā uzņēmums būtu jālikvidē. Tad nepieciešami dati par ieņēmumiem, ko uzņēmuma eventuālas likvidācijas gadījumā varētu iegūt, pārdodot īpašumu, privilēģēto saistību lielumu, garantētā kredīta nodrošinājuma lielumu. Likviditāti šādā veidā var analizēt, nosakot kreditēšanas režīmu.
2. No uzņēmuma darbības turpināšanas viedokļa – jānovērtē varbūtība, ka uzņēmums varētu kļūt maksātnespējīgs un tiktu ierosināta piespiedu likvidācija. Bet finansu pārskata informācija balstās uz uzņēmuma darbības turpināšanas principa, un analizējot bilanci, likviditāti var aplūkot tikai no šī viedokļa.⁸

Īstermiņa saistību dzēšanai izmanto apgrozāmos līdzekļus, tātad aktīvus – likvīdos aktīvus. Par likvīdiem aktīviem sauc tos aktīvus, kuri jau atrodas naudas formā kā arī tos, kurus ātri var pārvērst naudas formā. Palielinoties likvīdo aktīvu summai, paaugstinās uzņēmuma likviditāte un uzņēmuma maksāspēja.

Likviditātes analīzē visbiežāk izmantotos rādītājus ņem no uzņēmuma bilances, un tie parāda apgrozāmo līdzekļu lielumu attiecībā pret īstermiņa saistībām.

Kopējās likviditātes koeficients ir bieži lietots finanšu rādītājs. Koeficients parāda uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības ar pieejamiem aktīviem. Īstermiņa saistības ir tās saistības, kuras jāatmaksā īsā laika periodā, visbiežāk gada laikā. Īstermiņa saistības sevī ietver īstermiņa kredītus un parādus piegādātājiem. Savukārt, apgrozāmos līdzekļus veido naudas līdzekļu, krājumu un debitoru parādu summas. Koeficientam vēlams būt pie 2.

Kopējās likviditātes koeficientu aprēķina kā apgrozāmo līdzekļu attiecību pret īstermiņa saistībām:⁹

⁸ Bednarskis, L., Paupa, V., Vaikulis, J. (2005). *Finansu pārskatu analīze*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1.-104. lpp.

⁹ Rurāne, M. (2005). *Finanšu menedžments*. Rīga: RSEBAA, 303.-304. lpp.

(1.1.)

$$\text{Kopējās likviditātes koeficients} = \frac{\text{Apgrozāmie līdzekļi}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Ja koeficients ir >2, tad uzņēmums var segt savas īstermiņa saistības ar pieejamajiem apgrozāmajiem līdzekļiem. Šāds koeficients parasti tiek uzskatīts par pozitīvu rādītāju; ja =2, tad uzņēmumam ir tieši tik daudz aktīvu, cik nepieciešams, lai segtu īstermiņa saistības; ja < 2, tad tas var nozīmēt, ka uzņēmums nevar segt savas īstermiņa saistības tikai ar apgrozāmajiem līdzekļiem, kā arī tas var liecināt par likviditātes problēmām vai paaugstinātu finansiālo risku.

Ja apgrozāmo līdzekļu vērtība ir augstāka nekā īstermiņa saistību vērtība, tas liecina, ka uzņēmumam ir rezerves saistību dzēšanai uzņēmuma likvidācijas gadījumā.

Starpposmu (ātrās) likviditātes koeficients parāda uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības, neizmantojot krājumus.

Šo koeficientu aprēķina kā naudas līdzekļu (ja uzņēmumam ir, tad īstermiņa vērtspapīru) un debitoru parādu kopsummas attiecību pret īstermiņa saistībām:¹⁰

(1.2.)

$$\text{Starpposmu likviditātes koeficients} = \frac{\text{Nauda} + \text{Debitoru parādi}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Nepieciešamību aprēķināt starpposmu (starpseguma) likviditātes koeficientu nosaka tas, ka atsevišķi apgrozāmie līdzekļi nav vienādi likvīdi (vienādi ātri realizējami). Nauda un īstermiņa finanšu ieguldījumi ir vislikvīdākie līdzekļi. Vismazāk likvīdie līdzekļi ir krājumi, jo krājumu realizācija var prasīt daudz laika. Tāpēc parasti tiek aprēķināti vēl divi likviditātes rādītāji: starpposmu un absolūtās likviditātes koeficienti.

Šis koeficients parāda uzņēmuma spēju segt saistības, izmantojot tikai likvīdus aktīvus (naudu, debitoru parādus).

Absolūtās likviditātes koeficients parāda uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības tikai ar naudu un tās ekvivalentiem.

Šo koeficientu aprēķina kā naudas līdzekļu (un tās ekvivalentu) summas attiecību pret īstermiņa saistībām:¹¹

(1.3.)

$$\text{Absolūtās likviditātes koeficients} = \frac{\text{Nauda}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Absolūtā likviditāte raksturo, cik lielu daļu īstermiņa saistības var dzēst nekavējoši ar

^{10,11} Rurāne, M. (2005). *Finanšu menedžments*. Rīga: RSEBAA, 303.-304. lpp.

naudu. Šī koeficienta norma ir līdz 0,3. Jo augstāks šis rādītājs, jo augstāk jāvērtē uzņēmuma maksātspēja. Rādītājam noteikti jābūt lielākam par 1 (>1). Tas liecina, ka samērā racionāli tiek izmantotas finanses. Bet kreditoram šāda likviditāte liksies ne visai pievilcīga. Ja likviditāte ir mazāka par 1 (<1), tad ir lielāka varbūtība, ka uzņēmums nespēs norēķināties ar īstermiņa saistībām, var iestāties finansiāli sarežģījumi. Paaugstināt likviditāti var paaugstinot apgrozāmos līdzekļus, gūstot peļņu un samazinot īstermiņa saistības.

Brīvie apgrozāmie līdzekļi ir nepieciešami uzņēmuma finansiālās stabilitātes uzturēšanai, jo apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār īstermiņa saistībām liecina, ka uzņēmums ne tikai var nosegt savas īstermiņa saistības, bet tam ir arī finanšu resursi savas darbības paplašināšanai nākotnē.

Uzņēmuma brīvo apgrozāmo līdzekļu optimālā summa ir atkarīga no tādiem apstākļiem kā uzņēmuma darbības īpatnībām, uzņēmuma lieluma, pārdoto pakalpojumu apjoma, krājumu aprites ātruma, debitoru parādu lieluma, kredīta piešķiršanas noteikumiem, nozares specifikas.¹²

Uzņēmuma finansiālo stāvokli negatīvi ietekmē gan brīvo apgrozāmo līdzekļu trūkums, gan to pārmērīgs lielums. Nepietiekams lielums var izraisīt uzņēmuma bankrotu, jo liecina par uzņēmuma nespēju savlaicīgi segt īstermiņa saistības. Savukārt, pārmērīgs brīvo apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār optimālo nepieciešamo lielumu liecina par resursu neefektīvu izmantošanu.

Likviditāti var paaugstināt:

- 1) paaugstinot apgrozāmo līdzekļu krājumus (to var izdarīt gūstot peļņu);
- 2) samazinot īstermiņa saistības.

Zemas likviditātes cēloņi var būt arī tādi, ka uzņēmumam krājumos, debitoru parādos un ilgtermiņa ieguldījumos ir piesaistīts nevajadzīgi daudz naudas. To samazinot, uzņēmums var izvairīties no nepieciešamības ņemt dārgus aizņēmumus. Uzņēmumam vispirms vajadzētu apzināt savus īpašumus un tikai pēc tam doties uz banku.

Tā kā gada pārskatos ir iekļauti divu gadu rezultāti, tad varam aprēķināt arī likviditātes pie sākuma bilances un beigu bilances un tātad arī novērtēt izmaiņas. Tas palielina arī informācijas vērtību un analītiķu spēju izdarīt pareizos secinājumus.

Parasti likviditāti vajadzētu uzlabot samazinot izmaksas, palielinot apgrozāmos līdzekļus un samazinot īstermiņa saistības.

Izmantojot likviditātes koeficientus, investori, kreditori un uzņēmumu vadība var novērtēt uzņēmuma finansiālo stāvokli un tā spēju tikt galā ar saistībām īstermiņā.

¹² Hofs, G.K., Marinska, K. (2000). *Biznesa ekonomika*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 1.-559. lpp.

1.3. Rentabilitātes rādītāji

Rentabilitātes rādītāji ir finanšu analīzes instrumenti, kas parāda uzņēmuma spēju gūt peļņu no tā resursiem. Šie rādītāji ir svarīgi, jo tie palīdz novērtēt uzņēmuma efektivitāti un rentabilitāti salīdzinājumā ar tā ieņēmumiem, aktīviem vai kapitālu. Rentabilitātes koeficienti ļauj uzņēmumu īpašniekiem, investoriem un kreditoriem novērtēt, cik labi uzņēmums spēj izmantot savus resursus, lai radītu peļņu.

Rentabilitātes vērtēšanai nav noteiktu kritēriju. To izsaka procentos. Jo augstāks procentu līmenis, jo uzņēmuma darbība ir efektīvāka, zems rentabilitātes līmenis liecina par uzņēmuma neveiksmi, ja to nenovērš laikus, ir sagaidāma uzņēmuma darbības krīze.¹³

Uzņēmuma rentabilitāte atspoguļo ieguldītā kapitāla vai ieguldītā apgrozījuma atdevi.

Operatīvās darbības (apgrozījuma) rentabilitāte ir finanšu rādītājs, kas mēra uzņēmuma spēju gūt peļņu no tā pamatdarbības. Tas atspoguļo uzņēmuma efektivitāti, izslēdzot procentu un nodokļu ietekmi, un palīdz novērtēt, cik rentabla ir uzņēmuma pamatdarbība pirms finanšu un nodokļu izmaksām.

Šī rentabilitāte ir jāanalizē dinamikā, pa vairākiem gadiem, lai noskaidrotu tās izmaiņu tendences.

Neatkarīgi no neto apgrozījuma līmeņa, uzņēmums vienmēr ir ieinteresēts, lai operatīvās rentabilitātes līmenis būtu augstāks.

Operatīvās darbības (apgrozījuma) rentabilitāti aprēķina kā peļņas pirms % un nodokļu atskaitīšanas attiecību pret neto apgrozījumu un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus:¹⁴

(1.4.)

$$\text{Operatīvās darbības rentabilitāte} = \frac{\text{Peļņa pirms \% un nodokļu atskaitīšanas}}{\text{Neto apgrozījums}} \times 100$$

Aktīvu rentabilitātes rādītājs ir viens no galvenajiem rentabilitātes rādītājiem, kas mēra, cik efektīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus, lai radītu peļņu. Rādītājs ļauj spriest par to, cik efektīvi uzņēmumā izmanto aktīvus, lai gūtu ienākumus. Rentabilitātes rādītājs parāda, cik naudas vienību bija nepieciešams uzņēmumam, lai iegūtu vienu peļņas naudas vienību neatkarīgi no šo līdzekļu piesaistīšanas avota.¹⁵

Aktīvu rentabilitāti aprēķina kā peļņas pirms % un nodokļu atskaitīšanas attiecību pret aktīvu vidējo vērtību un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus.¹⁶

^{13, 14, 15, 16} Rurāne, M. (2005). *Finanšu menedžments*. Rīga: RSEBAA, 285.-286. lpp.

(1.5.)

$$\text{Aktīvu rentabilitāte} = \frac{\text{Peļņa pirms \% un nodokļu atskaitīšanas}}{\text{Aktīvu vidējā vērtība}} \times 100$$

Šis rādītājs parāda atdevi no uzņēmuma darbībā iesaistītā kapitāla, kas liecina par uzņēmuma vadības veiksmi vai neveiksmi gūt maksimālu atdevi no uzņēmuma ieguldītās naudas. Augsts rādītājs norāda, ka uzņēmums efektīvi izmanto savus aktīvus peļņas radīšanai. Tas var liecināt par labu resursu pārvaldību un augstu darbības efektivitāti. Zems rādītājs norāda, ka uzņēmums nespēj efektīvi izmantot savus aktīvus, lai gūtu peļņu, kas var liecināt par zemāku efektivitāti vai pārāk lielu aktīvu apjomu salīdzinājumā ar ieņēmumiem.

Investoriem rādītājs ir svarīgs, jo tas parāda, cik labi uzņēmums izmanto savus aktīvus, lai radītu peļņu. Tas palīdz novērtēt uzņēmuma spēju radīt vērtību no ieguldījumiem.

Bruto peļņas rentabilitāte ir finanšu rādītājs, kas mēra uzņēmuma spēju gūt peļņu no savām pārdošanas aktivitātēm, ņemot vērā tikai tiešās ražošanas vai iegādes izmaksas. Šis rādītājs ļauj novērtēt, cik efektīvi uzņēmums spēj segt savas tiešās izmaksas (piemēram, izejvielas, darbaspēks, ražošanas izmaksas) no katra pārdošanas eiro un cik daudz no pārdošanas ienākumiem paliek kā bruto peļņa.

Bruto peļņas rentabilitāti aprēķina kā bruto peļņas attiecību pret neto apgrozījumu un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus:¹⁷

(1.6.)

$$\text{Bruto peļņas rentabilitāte} = \frac{\text{Bruto peļņa}}{\text{Neto apgrozījums}} \times 100$$

Bruto peļņa bieži vien tiek uzskatīta par peļņas zaudējumu aprēķina vissvarīgāko starprezultātu. Lielumu izsaka ne vien absolūtā izteiksmē, bet arī relatīvi, kā tās attiecību pret neto apgrozījumu. Bruto peļņas relatīvo līmeni mēdz salīdzināt ar iepriekšējo periodu līmeni.

Rentabilitātes līmeņa vērtēšanai nav absolūta kritērija, tas atkarīgs no uzņēmuma darbības veida, apgrozījuma struktūras un cita rentabilitātes līmeņa paaugstināšana vienmēr tiek vērtēta pozitīvi.

Kad rentabilitātes līmenis pazeminās, tas vienmēr tiek vērtēts negatīvi. Šis rādītājs sniedz nedaudz lietojamas informācijas, jo tas vienkopus atspoguļo kā produkcijas un sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus (piemēram, samaksātie un saņemtie procenti, aprēķinātie nodokļi un citi), kas atrodas ārpus pārdošanas speciālistu kontroles spējas.

Augsts rādītājs norāda, ka uzņēmums spēj efektīvi pārvaldīt savas tiešās izmaksas un

¹⁷Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests SIA, 55., 58. lpp.

gūt lielu peļņu no pārdošanas. Zems rādītājs var liecināt, ka uzņēmumam ir augstas ražošanas izmaksas vai tas nespēj efektīvi izmantot savus resursus.

Pašu kapitāla rentabilitāte ir rādītājs, kas mēra uzņēmuma spēju pelnīt no tā ieguldītā paša kapitāla. Tas parāda, cik daudz peļņas uzņēmums ģenerē no katra eiro, kas ieguldīts paša kapitālā.

Rādītāju aprēķina kā peļņas pirms % un nodokļu atskaitīšanas attiecību pret pašu kapitāla vidējo vērtību un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus:¹⁸

(1.7.)

$$\text{Pašu kapitāla rentabilitāte} = \frac{\text{Peļņa pirms \% un nodokļu atskaitīšanas}}{\text{Pašu kapitāla vidējā vērtība}} \times 100$$

No uzņēmuma īpašnieku viedokļa raugoties, pašu kapitāla rentabilitātes rādītājs ir pats svarīgākais rentabilitātes rādītājs. Šis rādītājs parāda, cik daudz peļņas iegūts uz katru īpašnieku ieguldīto eiro uzņēmumā. Pašu kapitāls ir riskam pakļauts kapitāls, kas ir rentabls tikai tad, ja uzņēmums strādā ar peļņu.

Kamēr kopējā kapitāla rentabilitāte ir svarīgs galvenais rādītājs uzņēmumam kopumā, īpašniekus parasti nodarbina tas, kādu atdeve viņi iegūs no uzņēmumā ieguldītā pašu kapitāla. Augstāka rādītāja vērtība liecina par efektīvāku paša kapitāla izmantošanu un augstāku peļņu, ko uzņēmums var radīt, izmantojot ieguldītos līdzekļus. Zemāka rādītāja vērtība var liecināt par to, ka uzņēmums nespēj efektīvi izmantot savus resursus, lai iegūtu peļņu.

1.4. Saistību vai maksāspējas rādītāji

Saistību un maksāspējas rādītāji ir svarīgi finanšu analīzes instrumenti, kas palīdz novērtēt uzņēmuma spēju izpildīt saistības un saglabāt finansiālo stabilitāti. Šie rādītāji ļauj novērtēt uzņēmuma spēju segt īstermiņa un ilgtermiņa parādus un saistības, kā arī tā spēju nodrošināt finansiālo darbību.

Saistību rādītāji norāda uz uzņēmuma kapitāla struktūru, īpaši attiecību starp pašu kapitālu un aizņēmumiem. Tie palīdz novērtēt, cik daudz no uzņēmuma aktīviem ir finansēti ar parādiem, kas ir svarīgi, lai novērtētu uzņēmuma finansiālo risku.

Parādu attiecību aprēķina kā kopējo parādu attiecību pret pašu kapitālu:¹⁹

(1.8.)

$$\text{Parādu attiecība} = \frac{\text{Kopējie parādi}}{\text{Pašu kapitāls}}$$

^{18, 19} Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests SIA, 55., 58., 88. lpp.

Šis rādītājs norāda, cik daudz parādu attiecībā pret pašu kapitālu uzņēmumam ir. Augstāka vērtība norāda uz lielāku parādu slogu, kas var palielināt finanšu risku. Zema parādu attiecība var liecināt par piesardzīgu parādu izmantošanu.

Pašu kapitāla attiecību aprēķina kā pašu kapitāla attiecību pret kopējiem aktīviem.²⁰

(1.9.)

$$\text{Pašu kapitāla attiecība} = \frac{\text{Pašu kapitāls}}{\text{Kopējie aktīvi}}$$

Šis rādītājs parāda, kāda daļa no uzņēmuma aktīviem ir finansēta ar pašu kapitālu. Augstāka vērtība norāda uz uzņēmuma stabilitāti un mazāku atkarību no parādiem.

Maksātspējas rādītāji raksturo uzņēmuma spēju segt savas īstermiņa un ilgtermiņa saistības, pamatojoties uz tā aktīviem un naudas plūsmu. Tie palīdz novērtēt uzņēmuma spēju segt parādus un izpildīt saistības.

Īstermiņa maksātspējas rādītāju aprēķina kā īstermiņa aktīvu attiecību pret īstermiņa saistībām.²¹

(1.10.)

$$\text{Īstermiņa maksātspējas rādītājs} = \frac{\text{Īstermiņa aktīvi}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Šis rādītājs mēra uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības (parādus, kas jānomaksā gada laikā) ar īstermiņa aktīviem (kā nauda, debitori un krājumi). Ideālā gadījumā rādītājs būtu lielāks par 1, kas norāda, ka uzņēmumam ir pietiekami daudz aktīvu, lai segtu īstermiņa saistības.

Spēju nosegt īstermiņa saistības ar esošajiem naudas līdzekļiem aprēķina kā naudas un naudas ekvivalentu attiecību pret īstermiņa saistībām.²²

(1.11.)

$$\text{Kā atbilstība no pašu kapitāla} = \frac{\text{Nauda un naudas ekvivalenti}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Šis rādītājs mēra uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības tikai ar naudu vai tās ekvivalentiem (piemēram, vērtspapīriem). Ja šis rādītājs ir mazāks par 1, tas var norādīt uz finansiālām problēmām, bet pārāk liels rādītājs - par nepietiekamu kapitāla izmantošanu.

Saistību rādītāji palīdz novērtēt uzņēmuma finansiālo struktūru un tā atkarību no parādiem, bet maksātspējas rādītāji novērtē uzņēmuma spēju izpildīt īstermiņa un ilgtermiņa saistības.

^{20, 21, 22} Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests SIA, 1.-88. lpp.

Augstāki maksāspējas rādītāji norāda uz lielāku spēju segt saistības, bet augstāka parādu attiecība var liecināt par lielāku risku, ja uzņēmums pārmērīgi paļaujas uz aizņēmumiem. Maksāspēja raksturo stāvokli, kad uzņēmumam ir pietiekami daudz skaidras naudas, lai norēķinātos ar kreditoriem nekavējoties. Šīs grupas rādītāji raksturo uzņēmuma ilgtermiņa maksāspēju un finansiālo stabilitāti.

Tā kā uzņēmuma ilgtermiņa maksāspēja ir lielā mērā atkarīga no uzņēmuma kapitāla struktūras, daļa rādītāju raksturo tieši kapitāla vai līdzekļu avotu struktūru.

Uzņēmuma var būt tikai divi atšķirīgi kapitāla avoti:

- 1) uzņēmuma īpašnieku līdzekļi jeb pašu kapitāls;
- 2) ilgtermiņa vai īstermiņa piesaistītie līdzekļi jeb saistības.

Tiek uzskatīts, jo augstāks ir pašu kapitāla īpatsvars, jo lielāka ir uzņēmuma stabilitāte. Kad pieaug aizņemtā kapitāla īpatsvars kopkapitālā, pieaug finansiālais risks uzņēmumā. Tā kā aizņemtais kapitāls ienes vairāk nekā tas izmaksā, to izmantot ir ekonomiski izdevīgi un tas palielina pašu kapitāla rentabilitāti.

Saistību veidošanās notiek kreditorus sasummējot ar uzkrājumiem:²³

(1.12.)

Kreditori + Uzkrājumi = Saistības

Kreditori parasti vēlas, lai šis rādītājs būtu zemāks, jo līdz ar to ir drošākas iespējas netraucēti saņemt aizdotās summas.

Finanšu neatkarības koeficients ir rādītājs, kas mēra, cik lielā mērā uzņēmums ir atkarīgs no ārējiem (piemēram, kreditoru) finansējumiem, salīdzinot ar iekšējiem (paša kapitālu). Tas sniedz priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stabilitāti un tā spēju segt savas saistības ar pašu kapitālu, nepaļaujoties uz aizņēmumiem. Augsts finanšu neatkarības koeficients (parasti virs 50%) norāda, ka uzņēmums lielā mērā ir finansēts ar pašu kapitālu, kas norāda uz lielāku finanšu stabilitāti un mazāku atkarību no parādiem. Zems finanšu neatkarības koeficients (zem 30–40%) var liecināt, ka uzņēmums ir lielā mērā atkarīgs no kreditoriem, kas palielina uzņēmuma finanšu risku.

Finanšu neatkarības rādītāju aprēķina kā pašu kapitāla attiecību pret kopējo kapitālu (bilances kopsummu) un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus:²⁴

(1.13.)

$$\text{Finanšu neatkarības koeficients} = \frac{\text{Pašu kapitāls}}{\text{Kapitāls kopā (bilances kopsumma)}} \times 100$$

^{23, 24} Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests SIA, 37., 38. lpp.

Finanšu neatkarības koeficients ir svarīgs, lai izvērtētu uzņēmuma spēju segt saistības ar pašu kapitālu un novērtētu tā atkarību no parādiem. Augstāks koeficients norāda uz finansiālu stabilitāti, kamēr zemāks – uz lielāku risku saistībā ar parādiem. Finanšu neatkarības koeficients rāda, cik liela aktīvu daļa var tikt zaudēta pirms tiek skarti aizņēmuma izsniedzēji un pārējie kreditori.

Finanšu atkarības koeficients ir rādītājs, kas mēra, cik lielā mērā uzņēmums ir atkarīgs no aizņēmumiem, lai finansētu savus aktīvus. Tas parāda, kāda ir uzņēmuma saistību attiecība pret pašu kapitālu. Finanšu atkarības koeficients norāda uz uzņēmuma finansiālo struktūru un riska pakāpi, kas saistīta ar parādiem. Koeficients ir attiecība starp saistībām un pašu kapitālu, un rāda, cik eiro saistībās ir uz vienu eiro pašu kapitāla.

Finanšu atkarības rādītāju aprēķina kā saistību attiecību pret kopējo kapitālu (bilances kopsummu) un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus:²⁵

1.14.)

$$\text{Finanšu atkarības koeficients} = \frac{\text{Saistības}}{\text{Kapitāls kopā (bilances kopsumma)}} \times 100$$

Augošs finanšu atkarības koeficients vājina maksātspēju. Augsts finanšu atkarības koeficients norāda uz lielu uzņēmuma atkarību no parādiem. Tas palielina finanšu risku, jo uzņēmumam būs jāatmaksā parādi pat tad, ja tas nespēs gūt peļņu. Zems finanšu atkarības koeficients norāda uz to, ka uzņēmums lielā mērā finansē savu darbību ar pašu kapitālu, kas liecina par zemāku risku, bet arī par mazāku potenciālu izmantot ārējo finansējumu peļņas palielināšanai.

Finanšu atkarības koeficients parāda uzņēmuma struktūru attiecībā uz parādiem un pašu kapitālu. Augstāks koeficients liecina par lielāku risku, savukārt zemāks koeficients norāda uz uzņēmuma stabilitāti un mazāku atkarību no parādiem.

Uzņēmuma naudas plūsma, kas rodas uzņēmuma darbības rezultātā kādā laika periodā, ir pats labākais uzņēmuma dzīvotspējas indikators.²⁶

Saistību attiecība pret pašu kapitālu ir finanšu rādītājs, kas parāda uzņēmuma saistību apjomu salīdzinājumā ar tā pašu kapitālu. Tas mēra, cik daudz uzņēmums ir aizņēmis, lai finansētu savus aktīvus, attiecībā pret ieguldījumiem, kas veikti no akcionāru vai īpašnieku puses. Rādītājs atspoguļo spēju ar pašu kapitālu segt saistības.

²⁵ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests SIA, 37., 38. lpp.

²⁶ Ludboržs, A. (2007). *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 1.-288. lpp.

Saistību attiecības pret pašu kapitālu rādītāju aprēķina kā saistību attiecību pret pašu kapitālu un reizinot ar 100, lai iegūtu procentus:²⁷

(1.15.)

$$\text{Saistību attiecība pret pašu kapitālu} = \frac{\text{Saistības}}{\text{Pašu kapitāls}} \times 100$$

Augsta saistību attiecība pret pašu kapitālu norāda, ka uzņēmums lielā mērā ir atkarīgs no ārējiem finansējumiem (aizņēmumiem). Tas palielina finanšu risku, jo uzņēmumam būs jāatmaksā parādi pat tad, ja tas nenasniegs prognozēto peļņu. Zema saistību attiecība pret pašu kapitālu norāda, ka uzņēmums lielākoties finansē savu darbību ar pašu kapitālu un ir mazāk atkarīgs no parādiem, kas samazina finansiālo risku.

Saistību attiecība pret pašu kapitālu ir svarīgs rādītājs, lai novērtētu uzņēmuma finansiālo stabilitāti un riska pakāpi. Augsta saistību attiecība liecina par lielāku atkarību no parādiem un augstāku risku, savukārt zemāka vērtība liecina par stabilāku finanšu struktūru, kas mazina risku.

Šī rādītāja līmenis ir atkarīgs no saimnieciskā rakstura, no nozares u.c. uzņēmuma īpatnībām. Augsts šī rādītāja līmenis liecina par to, ka uzņēmumā ir augsts saistību līmenis. Kreditori dod priekšroku zemam šī koeficienta līmenim. Uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" ir redzams, ka saistību attiecība pret pašu kapitālu ir ļoti zema.

Citas uzņēmuma izmaksas. Bez materiālu izmaksām, algu izmaksām un amortizācijas atskaitījumu izmaksām uzņēmumam ir daudz citu izmaksu, kur relatīvi līdzīgi izmaksu veidi tiek sagrupēti vienā pamatgrupā. Vienas no šādām izmaksām ir finanšu izmaksas, kas ietver visus procentu maksājumus sakarā ar kredītu, ko uzņēmums bijis spiests paņemt, iespējamie zaudējumi valūtas maiņas rezultātā un citas bankas pakalpojumu izmaksas.

Piemēram, uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" tiek nopirkts lietots autobuss, līdz ar to šis kapitāls tiek norobežots, - uzņēmums varēja šo naudu ieguldīt bankā un saņemt atbilstošu peļņu procentu veidā. Ja pieņemam, ka katru gadu šis kapitāla daļas aiziet autobusa nolietojumā (amortizācijā), un, ka mēs zaudējam arī iespējamos procentu ienākumus gadā, tad iegūstam attiecīgas kapitāla izmaksas gadā. Tam klāt nāk vēl tādas izmaksas kā apdrošināšana, ceļu nodoklis, autostāvvietas, degviela un serviss. Tādā veidā kopējās gada izmaksas noapaļojot sasniedz ievērojamu summu.

Autobusa vērtība krītas jebkurā gadījumā, vai mēs ar to braucam vai nē. Kaut arī mēs uzturam autobusu tīru un labā tehniskā kārtībā, autobuss tik un tā paliek par vienu gadu

²⁷ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 39. lpp.

vecāks ar katru gadu un atbilstoši tā vērtība samazinās (it īpaši pirmajos gados). Apdrošināšanas prēmija jāmaksā arī tad, ja autobuss stāv autostāvvietā un netiek izmantots. Arī ikgadējais ceļu nodoklis pastāv neatkarīgi no nobrauktajiem kilometriem. Tas veido zināmu summu pastāvīgās izmaksas, kas pastāv neatkarīgi no tā, vai autobusu lietojam vai nē, tās ir izmaksas, ar kurām ir jārēķinās (tik un tā), ja mums pieder autotransports.

1.5. Aprites rādītāji

Aprites rādītāji ir svarīgi finanšu analīzes instrumenti, kas palīdz novērtēt uzņēmuma efektivitāti attiecībā uz resursu (piemēram, aktīvu, krājumu, debitoru u.c.) izmantošanu. Šie rādītāji parāda, cik ātri uzņēmums spēj pārvērst savus resursus naudas plūsmā vai pārdošanā, kas norāda uz uzņēmuma darbības efektivitāti un resursu izmantošanas efektivitāti.

Šīs grupas rādītāji atspoguļo, cik intensīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus, lai saražotu produkciju (pakalpojumu) pārdošanai. Rādītāji dod iespēju spriest par to, vai ieguldījumi uzņēmuma aktīvos nav par lielu, vai par mazu. Ja ieguldījumi ir par lielu, tad var būt, ka līdzekļi ir iesaistīti tādos aktīvos, kurus būtu lietderīgāk izmantot citiem mērķiem, piemēram – lieki krājumi. Ja ieguldījumi ir par mazu, uzņēmums var būt nespējīgs pietiekamā līmenī apkalpot pircējus, vai arī sniegt pakalpojumus.

Aprites rādītājiem ir liela nozīme uzņēmuma finansiālā stāvokļa novērtēšanā, jo līdzekļu aprites ātrums ir to pārvēršanas naudas formā ātrums, kas tieši ietekmē uzņēmuma maksātspēju.

Visu aktīvu aprites rādītājs norāda, cik daudz pārdošanas ieņēmumu uzņēmums generē no katra ieguldītā aktīva. Augstāks rādītājs liecina, ka uzņēmums efektīvāk izmanto savus aktīvus, bet zemāks norāda uz zemu aktīvu izmantošanas efektivitāti. Aktīvu aprites rādītājs parāda, cik efektīvi tiek izmantoti aktīvi neto apgrozījuma veidošanā.

Visu aktīvu aprites rādītāju aprēķina kā neto apgrozījuma attiecību pret aktīvu vidējo summu:²⁸

(1.16.)

$$\text{Visu aktīvu aprites rādītājs} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Aktīvu vidējā summa}}$$

Ja rādītājs ir zems, tad tas nozīmē, ka aktīvi ir pārmērīgi daudz, salīdzinot ar apgrozījumu. Bet nekādas stingri noteiktas normas šeit nepastāv. Šāds rādītājs var būt stipri augsts sakarā ar to, ka uzņēmumam nav savu pamatlīdzekļu. Uzlabot kopējo apriti var palielinot neto apgrozījumu.

²⁸ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 41., 43. lpp.

Krājumu aprites rādītājs parāda, cik reizes gadā ir apritējuši ražošanas krājumos ieguldītie līdzekļi (kapitāls). Tas rāda ātrumu, ar kādu ražošanas krājumi tiek pārvērsti naudas formā.

Krājumu aprites rādītāju aprēķina kā pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu attiecību pret aktīvu vidējo summu:²⁹

(1.17.)

$$\text{Krājumu aprites rādītājs} = \frac{\text{Pārdošanas izmaksas}}{\text{Krājumu vidējā summa}}$$

Krājumu aprites perioda ilguma rādītājs parāda nosacīto dienu skaitu, kurā tiek atjaunoti krājumi, tāpēc rādītājs var tikt izmantots, tikai lai salīdzinātu vienu pārskata periodu ar nākamo.

Krājumu aprites perioda ilgumu dienās aprēķina kā dienu (gadā) attiecību pret aprites reizēm:³⁰

(1.18.)

$$\text{Krājumu aprites perioda ilgums (dienās)} = \frac{365}{\text{Krājumu aprites rādītājs}}$$

Spriest par to vai krājumu aprite ir ātra, vai nē var tad, ja salīdzina ar iepriekšējo periodu. Krājumu aprites koeficients un ilgums nav nosakāms ar “ātri” vai “lēni”. Tas ir atkarīgs no uzņēmējdarbības sfēras un īpašnieku darbības noteiktas kārtības. Ja uzņēmums sniedz pasažieru pārvadājumu pakalpojumus ar autobusiem, tad uzņēmumam nebūs nekādi lielie krājumi noliktavās, tikai degvielas atlikums uz noteiktu inventarizācijas datumu autobusu bākās, kuras ir salīdzinoši lielas.

Debitoru parādu analīze ir svarīgs finanšu instruments, kas ļauj uzņēmumiem novērtēt, kā efektīvi tiek pārvaldīti debitoru parādi un kādi riski saistīti ar naudas plūsmu. Šī analīze ir īpaši nozīmīga, lai nodrošinātu uzņēmuma likviditāti, jo parādi, kurus uzņēmums nevar atgūt laikā, var radīt problēmas ar finansēm un likviditāti.

Debitoru parādu analīze ietver vairākus aspektus, piemēram, debitoru aprites koeficientu, debitoru aprites periodu, parādu vecumu un atgūšanas spēju. Šie rādītāji palīdz novērtēt uzņēmuma spēju savlaicīgi iekasēt maksājumus no klientiem un sekot līdz parādiem.

Debitoru aprites rādītājs ir viens no galvenajiem rādītājiem debitoru parādu analīzē. Tas norāda, cik reizes gadā uzņēmums spēj atgūt naudu no debitoriem. Debitoru parādi ir līdzekļi, kas uz laiku ir izņemti no uzņēmuma aprites, tie atrodas trešo personu lietošanā.

^{29,30} Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 41., 43., 45. lpp.

Debitoru aprites rādītāju aprēķina kā neto apgrozījuma attiecību pret vidējiem debitoru parādiem (debitoru parādu vērtība attiecīgajā periodā: to aprēķina kā sākuma debitoru parādu vērtību plus beigu debitoru parādu vērtību, dalītu ar 2):³¹

(1.19.)

$$\text{Debitoru aprites rādītājs} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Vidējie debitori}}$$

Augsts debitoru aprites rādītājs norāda uz efektīvu parādu atgūšanu un ātru naudas plūsmu.

Zems debitoru aprites rādītājs var liecināt par problēmām ar debitoriem, piemēram, lēnu maksājumu saņemšanu vai nespēju efektīvi pārvaldīt debitoru parādus.

Augsts debitoru aprites rādītājs norāda, ka uzņēmums efektīvi iekasē parādus un nauda ātri atgriežas uzņēmumā, kas uzlabo likviditāti.

Zems debitoru aprites rādītājs norāda, ka uzņēmums lēnāk saņem naudu no saviem debitoriem, kas var liecināt par problēmām ar kredīta politiku, kredīspēju vai parādu atgūšanu.

Pēc debitoru parādu aprites rādītāja spriež, cik reizes vidēji gada laikā debitoru parādi ir pārvērtušies naudas līdzekļos.

Neskatoties uz to, ka šī rādītāja analīzei nav citas salīdzināšanas bāzes, izņemot nozares vidējos rādītājus, šo rādītāju var salīdzināt ar kreditoru parādu aprites rādītāju.

Debitoru aprites perioda ilgums parāda vidējo dienu skaitu, kas nepieciešams, lai uzņēmums iekasētu naudu no saviem debitoriem. Tas ir ļoti svarīgs, lai novērtētu uzņēmuma likviditāti un spēju efektīvi pārvaldīt naudas plūsmu.

Lai iegūtu precīzāku priekšstatu par to, cik ilgā laikā uzņēmums saņem naudu no saviem debitoriem, var aprēķināt arī debitoru aprites perioda ilgumu, izmantojot šo formulu:²⁹

Debitoru aprites perioda ilgumu dienās aprēķina kā dienu skaita (periodā) reizinājumu ar vidējiem debitoru parādiem attiecību pret neto apgrozījumu:³²

(1.20.)

$$\text{Debitoru aprites perioda ilgums dienās} = \frac{365}{\text{Debitoru aprites rādītājs}}$$

Zems rādītājs liecina par ātru naudas atgūšanu, kas ir pozitīvs rādītājs uzņēmuma likviditātei.

Augsts rādītājs var liecināt par problēmām ar parādu atgūšanu, kas var palielināt riska līmeni uzņēmuma naudas plūsmai un finanšu stabilitātei.

^{31, 32}Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 45. lpp.

Ne vienmēr ilgāks samaksas iekasēšanas periods liecina par sliktu darbību, - jāņem vērā, ka pieprasot no pircēja ātrāku samaksu, var samazināties apgrozījums, jo klienti var dot priekšroku piegādātājiem, kuri piešķir norēķinu termiņu uz ilgāku periodu. Uzņēmumam "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS", kurš naudu pelna tieši uz klientu pasūtījumu izpildi, klientu vēlmes ir ļoti svarīgas. Protams, ka ilgs naudas iekasēšanas periods rada uzņēmumam papildus "iesaldētu" līdzekļu problēmas un to var atzīt par lietderīgu tikai tad, ja tas sekmē apgrozījuma pieaugumu. Lai paātrinātu līdzekļu apriti, uzņēmums mēdz piešķirt cenu atlaidi gadījumos, ja pircējs norēķinās ātrāk.

Nepietiekamas maksātspējas gadījumā uzņēmums nevar izmantot cenu priekšrocības. Ja debitoru summa pārsniedz kreditoru summu – ir apdraudēta uzņēmuma finansiālā stabilitāte, veidojas nepieciešamība piesaistīt no ārienes papildus līdzekļus.

Šaubīgie debitori. Debitoru parādiem ir nozīmīga vieta apgrozījuma līdzekļu sastāvā. Pēc sava sastāva un kvalitātes tie mēdz būt atšķirīgi. Lielā mērā tie ietekmē uzņēmuma likviditāti un maksātspēju, tāpēc debitoru parādu analīze ir nozīmīga.

Šaubīgo debitoru apjomu atspoguļo šaubīgo parādu izteikšana procentos pret kopējo debitoru summu:³³

(1.21.)

$$\text{Šaubīgo debitoru apjoms} = \frac{\text{Šaubīgie debitori}}{\text{Debitori kopā}} \times 100$$

Debitoru parādu vecuma analīze palīdz novērtēt, cik ilgi debitoru parādi ir bijuši atvērtā stāvoklī. Tas ļauj identificēt parādus, kas var kļūt problemātiski un kuriem ir augstāks risks kļūt neiekasējamiem.

Veidi, kā klasificēt debitoru parādu vecumu:

0-30 dienas – aktīvie parādi, kas, iespējams, tiks iekasēti tuvākajā laikā;

31-60 dienas – parādi, kas sāk kļūt mazāk droši, bet vēl ir iespējams iekasēt;

61-90 dienas – parādi, kuru atgūšanas iespējas samazinās;

virs 90 dienām – ilgstoši parādi, kuru atgūšana ir problemātiska, un tos var būt nepieciešams norakstīt.

Uzņēmumiem ir jāizstrādā skaidra un efektīva debitoru pārvaldības politika, lai samazinātu riskus, kas saistīti ar parādu neiekasēšanu un uzlabotu likviditāti.

Uzņēmums debitoru parādus periodiski izvērtē pēc to drošuma. Parasti to dara uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvede pārskata gada beigās un

³³ Investors Innovative Accounting Solutions, pieejams <https://www.investors.lv/saubigie-debitoru-paradi-un-uznemuma-ienakuma-nodoklis/> [skatīts 16.05.2024.]

pirms gada pārskata sastādīšanas. Debitoru parādi tiek apzināti, novērtēti un tiek izsūtīti salīdzināšanas akti parādniekiem, kuros norāda parāda summu, rēķina numuru un datumu, no kura parāds ir izveidojies. Debitoram, savukārt, šajā aktā jāieraksta savi uzskaites dati, tā apstiprinot parādu savam kreditoram. Ja parāda summas nesakrīt, tad informācija, par kuru ir domstarpības, tiek norādīta salīdzināšanas aktā. Salīdzināšanas aktu sastāda divos eksemplāros, no kuriem viens paliek pie debitora, bet otru debitors paraksta un sūta atpakaļ izsūtītājam – savam kreditoram.

Kreditoru aprites rādītājs ir finanšu rādītājs, kas norāda, cik reizes gada laikā uzņēmums spēj norēķināties ar saviem kreditoriem (piegādātājiem). Tas palīdz novērtēt uzņēmuma spēju efektīvi pārvaldīt savus parādus un norēķināties ar piegādātājiem laikā.

Kreditoru aprites rādītājs ir īpaši svarīgs, lai novērtētu uzņēmuma likviditāti un tā spēju pārvaldīt naudas plūsmu, jo tas norāda, cik ātri uzņēmums spēj apmaksāt savus rēķinus un parādus.

Kreditoru aprites rādītāju aprēķina kā parādu piegādātājiem summas attiecību pret pārdotās produkcijas pašizmaksu un reizinot ar dienu skaitu gadā.³⁴

(1.22.)

$$\text{Kreditoru aprites rādītājs} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Vidējie kreditori}}$$

Augsts kreditoru aprites rādītājs norāda, ka uzņēmums ātri norēķinās ar saviem kreditoriem un efektīvi izmanto savus parādus. Tas var liecināt, ka uzņēmums ir finansiāli stabils un spēj veikt maksājumus laikus. Zems kreditoru aprites rādītājs var norādīt, ka uzņēmums lēnāk norēķinās ar kreditoriem vai tam varētu būt problēmas ar naudas plūsmu, kas liecina par iespējamiem likviditātes riskiem. Kreditoru aprites rādītājs un kreditoru aprites perioda ilgums ir svarīgi rādītāji, kas palīdz novērtēt uzņēmuma spēju efektīvi pārvaldīt savus parādus un norēķināties ar piegādātājiem. Ja kreditoru summa pārsniedz debitoru summu, tas var izsaukt maksātnespēju.

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītājs ir finanšu rādītājs, kas norāda, cik efektīgi uzņēmums izmanto savus ilgtermiņa ieguldījumus (piemēram, nekustamo īpašumu, iekārtas, zīmolu vērtības un citus ilgtermiņa aktīvus) attiecībā pret uzņēmuma ienākumiem vai pārdošanas apjomu.

Šis rādītājs palīdz novērtēt, cik efektīvi uzņēmums spēj pārvērst savus ilgtermiņa ieguldījumus par pārdošanas ieņēmumiem. Augsts šis rādītājs var liecināt par efektīvu ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanu, savukārt zems koeficients var liecināt, ka uzņēmums

³⁴ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 46., 47. lpp.

neizmanto savus ilgtermiņa aktīvus optimāli. Šis rādītājs raksturo ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanas intensitāti.

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītāju aprēķina kā neto apgrozījuma summas attiecību pret ilgtermiņa vidējiem ieguldījumiem:³⁵

(1.23.)

$$\text{Ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītājs} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Ilgtermiņa vidējie ieguldījumi}}$$

Augsts ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītājs norāda, ka uzņēmums efektīvi izmanto savus ilgtermiņa aktīvus, lai radītu pārdošanas ieņēmumus. Tas parasti liecina par lielāku aktīvu efektivitāti un uzņēmuma spēju gūt augstākus ieņēmumus no ieguldījumiem.

Zems ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītājs var liecināt, ka uzņēmums neizmanto savus ilgtermiņa ieguldījumus efektīvi, kas var norādīt uz nevajadzīgu līdzekļu iesaldēšanu vai aktīvu nepietiekamu izmantošanu, kā arī var liecināt par nepieciešamību uzlabot aktīvu pārvaldību.

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites rādītājs ir svarīgs, lai novērtētu, cik efektīvi uzņēmums izmanto savus ilgtermiņa aktīvus, lai radītu pārdošanas ieņēmumus. Augsts rādītājs liecina par efektīvu aktīvu izmantošanu, savukārt zems rādītājs var liecināt par problēmām ar ilgtermiņa ieguldījumu pārvaldību vai nepieciešamību uzlabot aktīvu izmantošanu uzņēmuma darbībā.

Zems šī rādītāja līmenis nozīmē to, ka ir pieļauta pārmērīga līdzekļu investīcija ilgtermiņa ieguldījumos, salīdzinājumā ar uzņēmumā sniegto pakalpojumu apjomu. Šādos gadījumos uzņēmumam ieteicams pārdot daļu pamatlīdzekļu vai arī tos iznomāt. Šādā ceļā saņemtos līdzekļus vajadzētu ieguldīt efektīvāk, vai arī atmaksāt saistības, vai ieņēmumus izmaksāt dividendēs, vai paplašināt uzņēmējdarbību.

³⁵ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 46., 47. lpp.

2. UZŅĒMUMA SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” DARBĪBAS RAKSTUROJUMS

2.1. Uzņēmuma raksturojums

Uzņēmums SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” kopš dibināšanas 2003. gadā ir mazs uzņēmums, pat - mikrouzņēmums, kurā kopā strādā trīs līdz deviņi darbinieki. Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem,³⁶ mikrouzņēmums ir tāds uzņēmums, kurā strādā mazāk par 10 darbiniekiem un uzņēmuma gada apgrozījums vai gada bilances kopsumma nepārsniedz 2 miljonus eiro. Saskaņā ar LR Gada pārskatu un konsolidēto pārskatu likuma 5. panta 2. daļu,³⁷ mikrosabiedrība ir tāda maza sabiedrība, kura bilances datumā nepārsniedz vismaz divas no trim šajā daļā minēto kritēriju robežvērtībām:

- 1) bilances kopsumma — 350 000 eiro;
- 2) neto apgrozījums — 700 000 eiro;
- 3) vidējais darbinieku skaits pārskata gadā — 10.

Uzņēmums tika izveidots, lai sniegtu pasažieru neregulāros pārvadājumus ar pasažieru autobusiem. Tas darbojas saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem un uzņēmuma statūtiem.

Pirms uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” dibināšanas tika rūpīgi izpētīts neregulāro pasažieru pārvadājumu tirgus segments Latvijā. Uzņēmuma topošais īpašnieks nonāca pie secinājuma, ka 2003. gadā ir pieaudzis pieprasījums pēc kvalitatīva autotransporta un pārvadājumu pakalpojumiem, kas ar to saistīti, jo gan izejošais tūrisms, gan ienākošais tūrisms apjomos pieauga.

Darbības pirmsākumos šajā nelielajā uzņēmumā pārvadāšanas pakalpojumi tika sniegti ar vienu autobusu, kurš piederēja īpašniekam. Ar laiku tika pieņemti darbā vēl darbinieki, jo uzņēmums iegādājās gan otru lielo autobusu, gan minivenu, kā arī autobusa vadītājiem garākos braucienos bija jānomainās.

Uzņēmuma galvenais darbības veids pēc NACA klasifikatora ir “Citur neklasificēts

³⁶ Komisijas Regulas (ES) Nr. 651/2014 I pielikuma 2. pants, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis 17.06.2014., pieejams <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/651/oj/?locale=LV> [skatīts 07.03.2024.].

³⁷ Latvijas Republikas Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums, pieņemts 22.10.2015.

pasažieru sauszemes transports” (NACA kods 49.39),³⁹ saskaņā ar kuru uzņēmums veic:

- 1) neregulāros pasažieru pārvadājumus pa Latviju (iekšzemi);
- 2) neregulāros pasažieru pārvadājumus ārpus Latvijas (starptautiskie) - gan uz ES, gan uz trešajām valstīm.

Lai sniegtu attiecīgos pakalpojumus, bija jāizņem Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas Autotransporta direkcijā licence, kura dod uzņēmumam tiesības nodarboties ar pasažieru komercpārvadājumiem gan Latvijas teritorijā, gan arī ar starptautiskajiem komercpārvadājumiem. Paralēli licencei, ik 6 mēnešus jāizņem direkcijā arī licences kartīte.

Potenciālie pakalpojuma pasūtītāji ir gan juridiskas personas, piemēram, tūrisma firmas, kurām nav savu autobusu vai citi uzņēmumi, kuriem ir jānogādā lielāks skaits darbinieki uz kādu konkrētu vietu vai pasākumu, kā arī skolas priekš ekskursijām, gan fiziskas personas, kurām ir nepieciešams nogādāt lielāku cilvēku skaitu uz kādu pasākumu. Latvijā ir vairākas tūrisma firmas, kurām ir pašām savs autoparks, kas tiek izmantots pasažieru pārvadājumiem. Taču tādu tūrisma firmu Latvijā nav daudz. Lielākajai daļai tūrisma firmu nav savs autotransports un, ja ir, tad parasti tas ir autotransports, kur uz abpusējas vienošanās pamata ir izvietotas reklāmas, sakarā ar ko ir dažādi ierobežojumi. Lielākā daļa tūrisma firmu ir starpnieki starp klientu un pasažieru pārvadātāju firmu. Tūrisma firmas parasti specializējas tikai uz saviem tiešajiem pakalpojumiem. Uzņēmumam SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” jau no pirmsākumiem tikai nodibināti kontakti ar dažām tūrisma firmām no kurām sāka nākt pasūtījumi. Ar katru gadu tūrisma firmu skaits ar kurām ir sadarbība palielinājās, jo nodrošinātā pakalpojuma kvalitāte padarīja uzņēmumu pievilcīgu arī citu tūrisma firmu acīs.

Uzņēmums SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” maksā visus nodokļus,⁴⁰ kuri saistīti ar darba algu izmaksām, tas ir, iedzīvotāju ienākuma nodokli, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un uzņēmējdarbības riska nodevu. Vēl pie uzņēmuma maksātajiem nodokļiem pieder uzņēmuma ienākuma nodoklis un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis.

Uzņēmuma darbības laiks ir neierobežots. Tā mērķi ir gūt peļņu un dot savu

³⁹ Lursoft, Uzņēmumu datu bāzes. Pamatdati. [tiešsaiste] Pieejams: <https://company.lursoft.lv/lauvas-turs-transport/40003656088> [skatīts 15.11.2024.]

⁴⁰ Latvijas Republikas Grāmatvedības kārtotošanas noteikumi, Latvijas Republikas MK noteikumi Nr. 877, 21.12.2021.

ieguldījumu tūrisma attīstībai Latvijā, īstenojot kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu.

Uzņēmuma darbības pirmsākumos (2003., 2004. gads) klienti pārsvarā tika atrasti, ievievojot sludinājumus laikrakstos vai pašiem griežoties pie tūrisma firmām un piedāvājot transporta pakalpojumus. Lai iespiestos esošajā tirgū un iepazīstinātu ar savu uzņēmumu, sākumā uzcenojums bieži tika aprēķināts ļoti minimāls. Pakāpeniski pieauga klientu loks, uzņēmums nostiprinājās tirgū un kļuva pat atpazīstamas attiecīgajā tirgus segmentā. Ar laiku tika nodibināti regulāri sakari ar atsevišķām tūrisma firmām, kuras jau zināja ar kādu pakalpojumu kvalitāti var rēķināties un uzņēmumam klientus vairs nevajadzēja tik daudz meklēt pašiem, jo klienti paši griezās pie pakalpojuma sniedzēja. Pateicoties labai un pastāvīgai sadarbībai ar tādām tūrisma firmām kā SIA "VIA HANSA TOURS", SIA "VIA RĪGA", SIA "LATVIA TURS", AS "NORVISTA", SIA "TUI", SIA "TAS", SIA "LDU", SIA "LATVIJAS TŪRISMA SERVISS" un citām firmām, ir daļēji nodrošināts regulārs darbs un ir iespējams sastādīt darba grafikus uz priekšu.

Uzņēmuma galvenie pamatprincipi ir:

- 1) piedāvāt tehniski drošu, tīru un komfortablu autotransportu;
- 2) apkalpot klientus precīzi laikā, ar sapratni un laipnu attieksmi no transporta vadītājiem.

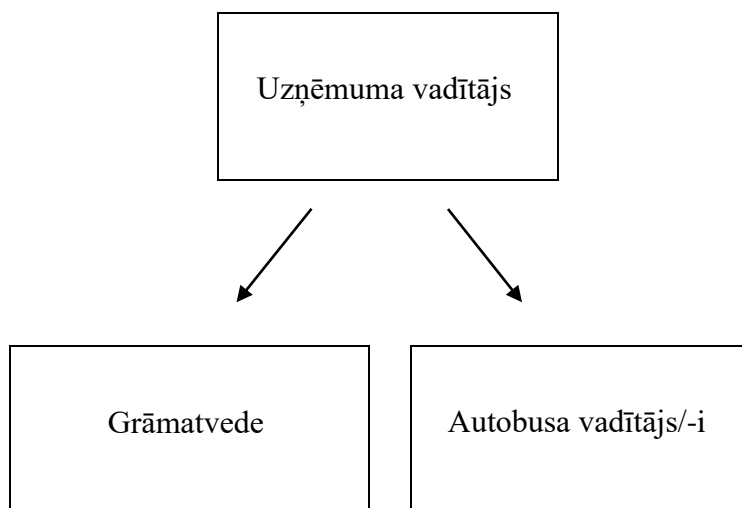
Pakalpojumu sniegšanas intensitāti lielā mērā ietekmē sezona. No pavasara līdz rudenim ir daudz vairāk pasūtījumu kā ziemā. Pasūtījumu skaits pieaug arī tad, ja Latvijā notiek kādi lieli pasākumi. Situācijās, kad ir iespējams saskaņot ar grafiku, netiek atteikti transporta pakalpojumi arī individuālajiem pasūtītājiem, kuri pārsvarā pasūta autobusu priekš ekskursijām, kāzām, dažādiem kolektīvu izbraucieniem un citiem braucieniem.

Uzņēmuma darbību lielā mērā ietekmē arī tādi faktori kā valsts ekonomiskā attīstība – cilvēku maksātspēja, degvielas cenas un arī iekšējā un ārējā (ienākošā un izejošā) tūrisma attīstība Latvijā.

Uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" nav daudz darbinieku. Tas jau sākotnēji bija neliels uzņēmums, kurā strādāja tikai daži darbinieki – uzņēmuma vadītājs, kurš veica arī autobusa vadītāja pienākumus, un grāmatvede, kura veica arī ar pasūtījumiem saistītos lietvedības pienākumus. Palielinoties transporta līdzekļu skaitam, pieauga arī darbinieku – autobusu un citu transporta līdzekļu vadītāju skaits.

Uzņēmumā galvenās funkcijas veic uzņēmuma vadītājs, savukārt, tam pakļautie ir grāmatvede un autobusa vadītāji.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” organizatoriskā struktūra ir aplūkojama attēlā 2.1.

2.1.att. Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” organizatoriskā struktūra

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” iekšējo dokumentāciju.

Kā redzams, 2.1. attēlā uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” organizatoriskā struktūra ir vienkārša, bet neskatoties uz to, ir efektīva un ar efektīgu darbības kontroli.

Uzņēmuma darba organizācijas jautājumus regulē noslēgtie darba līgumi un iekšējās darba kārtības noteikumi, kā arī LR likumdošana. Uzņēmuma darbinieku pienākumu sadale ir atrunāta darba aprakstos, tomēr gadās, ka tiek prasīta papildus pienākumu veikšana. Piemēram, grāmatvede veic ne tikai visus ar grāmatvedību saistītos pienākumus, bet kārtu arī lietvedību. Uzņēmuma vadītājs ne tikai organizē un vada ar pasūtījumiem un citādi līgumu slēgšanu saistītus darbus, bet arī veic autobusa vadītāja darbu, ja tas ir nepieciešams saistībā ar noslodzi.

Uzņēmumā tālākās darbības plānošanā un stratēģijas izstrādē tiek iesaistīti visi uzņēmuma darbinieki, jo informāciju, kuru var sniegt autobusa vadītājs, kurš ir tiešā saskarē ar klientu, uzņēmuma vadītājs savādāk var neiegūt. Klientu apkalpošanas pilnveidošanas jautājumus rezultatīvi iespējams risināt tikai visu darbinieku sadarbības rezultātā.

Galvenie faktori, kas nodrošina augstāku motivācijas līmeni darbiniekiem ir:

- ✓ uzņēmuma vadības stils, vadības attieksme pret padotajiem (piemēram, tiek sakārtots tā, ka autobusa stāvvietā ikdienā ir pēc iespējas tuvāk autobusa vadītāja dzīves vietai, jo bieži braucieni ir jāsāk ļoti agri no rīta vai jābeidz vēlu naktī);
- ✓ darba organizācija, jo darbs pārsvarā tiek organizēts kontaktējoties caur telefonu, tādā veidā ekonomējot gan darba devēja, gan darba ņēmēja laiku;
- ✓ augsts atbildības līmenis, darbinieku iesaistīšana uzņēmuma darbības plānošanā;
- ✓ darbinieku vajadzību ievērošana.

Uzņēmumā lielāko daļu informācijas sastāda iekšējā informācija, ko veido: rēķini, grāmatvedības uzskaites dokumenti, atskaites. Šīs informācijas sagatavošanu un analīzi veic grāmatvede.

Ārējā uzņēmuma informācija veidojas no sadarbības partneriem, masu medijos paustās ekonomiskās informācijas, nozari raksturojošās informācijas, likumdošanas un normatīvajiem aktiem.

Pēc pirmā saimnieciskās darbības gada, kad pasūtījumu skaits pieauga, tika nolemts uz patapinājuma līguma pamata izmantot vēl vienu autobusu ar četrdesmit deviņām sēdvietām un attiecīgi radās arī nepieciešamība pieņemt darbā vēl vienu autobusa vadītāju.

Sakarā ar to, ka nāca pasūtījumi ne tikai priekš lielām cilvēku grupām, bet parādījās pieprasījums arī vest vienu vai dažus cilvēkus, piemēram, no lidostas uz Rīgu, no Rīgas uz lidostu vai pa Latviju, tad uzņēmums iegādājās autotransportu ar mazāku sēdvietu skaitu kā, piemēram: pasažieru autobusus ar 35 sēdvietām, dažādus mikroautobusus un minivenus ar 6 pasažieru vietām. Atkal radās nepieciešamība pēc papildus darbiniekiem – autotransporta vadītājiem.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” autobāze 2024. gadā ir sekojoša:

ĪPAŠUMĀ esošie transporta līdzekļi:

1. Pasažieru autobuss VISEON C13, 2012. gads

(vietu skaits: 48+1; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, WC, virtuve).

2. Pasažieru autobuss ISUZU NOVO LUX, 2017. gads
(vietu skaits 29; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, kondicionieris, klimata kontrole, CD, DVD, mikrofons).
3. Pasažieru autobuss VISEON C12 HD, 2013. gads
(vietu skaits: 49+1; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, WC, virtuve).
4. Pasažieru autobuss MAN LIONS COACH, 2009. gads
(vietu skaits: 49+1; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, WC, virtuve).
5. Mikroautobuss MAN TGE, 2023. gads
(vietu skaits: 20; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons).
6. Mikroautobuss MERCEDES BENZ SPRINTER VIP, 2016. gads
(vietu skaits: 12; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, 220V, USB porti).
7. Automašīna JAGUAR XF, 2018. gads
(vietu skaits: 4; aprīkojums: pusādas salons, klimata kontrole, kondicionieris, CD, USB, tonēti logi, apsildāmi krēsli).
8. Piekabe BOECKMANN L184, 2005. gads
(slēgta tipa piekabe bagāžas u. c. pārvadāšanai).

TURĒJUMĀ esošie transporta līdzekļi:

1. Pasažieru autobusi (2 gab.) MAN LIONS COACH, 2024. gads

(vietu skaits: 49+1; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, WC, USB).

2. Pasažieru autobuss NEOPLAN TOURLINER, 2017. gads

(vietu skaits: 49+1; atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, WC, virtuve).

3. Mikroautobuss MERCEDES BENZ SPRINTER, 2020. gads

(vietu skaits: 16; aprīkojums: atgāžami, izbīdāmi sēdekļi, roku balsti, panorāmas logi, drošības jostas, galdiņi, individuāls apgaismojums, klimata kontrole, kondicionieris, CD, DVD, mikrofons, 220V, USB porti).

4. Automašīna TOYOTA COROLLA, 2010. gads

(vietu skaits: 4; aprīkojums: pusādas salons, klimata kontrole, kondicionieris, CD, USB, tonēti logi, apsildāmi krēsli).

Pasažieru pārvadājumi ir saimnieciskās darbības veids, kas prasa nepārtrauktu tehnikas uzturēšanu braukšanas kārtībā, jo citādi nebūs iespējams nodrošināt drošu, regulāru un kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu, kā sakarā var pazaudēt klientus, un var gadīties, ka tehnika pieviļ visnepiemērotākajā brīdī, tas ir, pakalpojuma sniegšanas (brauciena) laikā, un, ne tikai potenciālā peļņa aizies garām, bet vēl radīsies papildus izdevumi.

Uzņēmuma galvenais pamatprincips ir laipni, pieklājīgi un ar sapratni apkalpot klientus – pasažierus, precīzi ierodoties norunātajā vietā un laikā un nodrošinot komfortablu braucienu. Izklaides un tūrisma braucienos autobusa vadītājam ir jājūt grupas noskaņojums un vēlmes, tā panākot, ka, atgriežoties no brauciena, pasažieriem ir tikai pozitīvas emocijas un atmiņas.

Kā papildus bonuss ir autobusa vadītāja valodu zināšanas – ne tikai angļu, bet arī vācu, poļu un citas.

Uzņēmums piedāvā pieņemamas cenas un salīdzinoši augstu servisu, kā arī cenšas piedāvāt kvalitatīvākus pakalpojumus par konkurentiem.

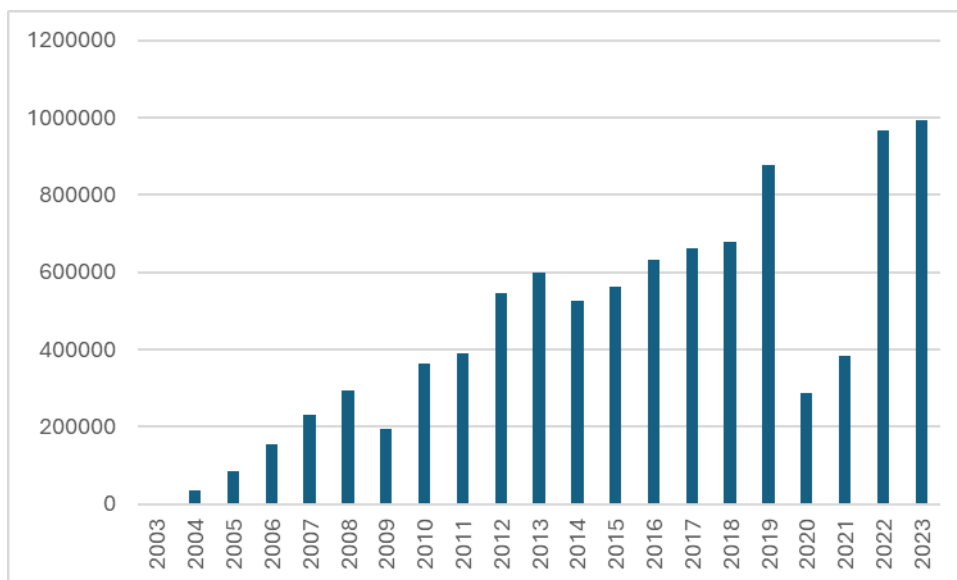
Latvijā ir pietiekoši daudz tūrisma firmu, kurām nav savs autoparks. Tūrisma firmas pārsvarā specializējas tikai uz saviem ar ekskursijām un izmitināšanu saistītajiem

pakalpojumiem. Lai šos tūristus pārvadātu, tiek izmantoti pakalpojumi no tādiem uzņēmumiem kā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS”. Uzņēmumam ir sadarbība ar vairākām lielām un ne tik lielām tūrisma firmām, kas ir abpusēji izdevīgi.

Uzņēmums SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” ieņem savu noteiktu vietu tirgū un uzņēmuma nozīme visas neregulāro pasažieru pārvadājumu sistēmas ietvaros nav novērtējama, jo uzņēmuma ekonomiskais devums sistēmas ietvaros ir niecīgs.

Uzņēmuma apgrozījumam kopumā ir sezonāla tendence, kas nozīmē, ka katru gadu no aprīļa līdz oktobrim apgrozījums ir pat septiņas reizes lielāks kā aukstajā periodā no novembra līdz martam. Siltajos mēnešos, kad ir tūrisma sezona, cilvēki vairāk ņem atvaļinājumus, brauc ceļojumos arī ar autobusiem. Ziemā neliels apgrozījuma pieaugums ir decembrī, kad uzņēmumi rīko gada nogales pasākumus un pieprasījums pēc autobusu pakalpojumiem aug. Pasūtījumu skaits pieaug arī tad, ja Latvijā vai Baltijas reģionā tiek rīkoti lieli pasākumi. Siltajos mēnešos ir jāuzkrāj līdzekļi, lai varētu iztikt neaktīvajā ziemas periodā, jo arī šajā periodā saglabājas izdevumi, kā, piemēram, kredīta vai līzings maksājumi, autotransporta apdrošināšanas, uzturēšanas un stāvvietu izmaksas, algu un ar algām saistīto nodokļu izmaksas.

Priekšstatu par visu uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” pastāvēšanas periodu sniedz arī neto apgrozījuma salīdzināšana par laiku no 2003./2004. līdz 2023. gadam 2.2. attēlā.

2.2.att. Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” neto apgrozījums no 2003./2004. līdz 2023. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskatiem par periodu no 2003./2004. līdz 2023. gadam.

Attēlā 2.2. redzams, ka kopš uzņēmuma dibināšanas apgrozījums ir stabili pieaudzis. Kritums ir bijis 2009. un 2014. gadā, ko var sasaistīt ar finanšu krīzēm pasaulē. Savukārt, krasais kritums 2020. un 2021. gadā ir saistīts ir tieši saistīts ar Covid19 krīzi Eiropā un pasaulē. Arī Latviju skāra Covid-19 un pasažieru neregulārie pārvadājumi ar autobusiem tika ierobežoti, saskaņā ar Latvijas Republikas Tiesību akta par Epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai.⁴¹

Atsākoties saimnieciskajai darbībai 2022. gadā pēc Covid19 ierobežojumiem, neto apgrozījums strauji pieauga un pat apsteidza 2019. gada rādītājus. 2023. gadā neto apgrozījums jau bija 995 682 eiro, kas ir par 13% vairāk, nekā 2019. gadā.

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" vadībai jaunu lēmumu pieņemšanai ir nepieciešama informācija par uzņēmuma darbības iepriekšējo periodu, lai varētu novērtēt uzņēmuma nākamo darbības periodu potenciālās finansiālās iespējas.

Galvenais finanšu analīzes mērķis ir iegūt pēc iespējas lielāku galveno parametru skaitu, pēc kuriem būtu iespējama pilnīgāka uzņēmuma finansiālā stāvokļa, peļņas un zaudējumu, aktīvu un pasīvu struktūras izmaiņu novērtēšana.

Galvenie uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" finanšu un saimnieciskās darbības analīzes informācijas avoti ir uzņēmuma grāmatvedības (finanšu) pārskati.

Uzņēmuma darbības rezultāts ir atkarīgs no vairākiem faktoriem – pakalpojuma kvalitātes, cenas, apjoma, pašizmaksas u.c. faktoriem. Tāpēc to novērtēšanai ir nepieciešama vairāku rādītāju sistēma, kas aptvertu visas uzņēmuma darbības jomas. Finanšu vadīšanas teorijā un praksē tiek izdalītas četras rādītāju grupas: absolūtie, relatīvie, struktūras un pieauguma (pazeminājuma) rādītāji.

Nozares raksturojums. Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, izvietojums pie Baltijas jūras, neaizsalstošās jūras ostas rada labas iespējas pasažieru un kravu pārvadājumu attīstībai. Efektīva un konkurētspējīga transporta un sakaru sistēma ir svarīgs priekšnoteikums valsts ekonomiskās attīstības nodrošināšanai. Ģeogrāfiskā stāvokļa sekmīga izmantošana veicina tranzīta pārvadājumus. Lielākā daļa kravu pārvadājumu ir tranzīta un starptautiskie

⁴¹ Latvijas Republikas Tiesību akts Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, pieņemts 28.09.2021., zaudējis spēku 01.01.2024. [skatīts 20.09.2024.]

pārvadājumi. Pasažieru pārvadājumi tiek veikti, galvenokārt, iekšzemē, izņemot aviopārvadājumus.

Pasažieru pārvadājumi ar regulārās satiksmes autobusiem galvenokārt tiek veikti iekšzemē, bet pietiekoši liels ir arī izejošais tūrisms tas ir, tiek veikti pasažieru pārvadājumi ārpus iekšzemes – Latvijas, uz citām Eiropas valstīm, arī Skandināviju un pat uz dažām trešajām valstīm, bet šie braucieni pēdējos gados ir tik pat kā izzuduši.

Centrālās statistikas pārvaldes robežu šķērsojošo personu apsekojuma rezultāti liecina, ka Latvijas iedzīvotāju ceļojuma mērķi ar autobusiem jau vairākus gadus ir nemainīgi – joprojām lielākais vairums ceļotāju dodas uz kaimiņvalstīm, visvairāk uz Lietuvu, tad seko Igaunija, tad Polija un pārējās ES valstis.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2021. gadā braucienu un pasažieru transporta īpatsvars preču un pakalpojumu eksportā (izejošais tūrisms) rādītājs bija 3,9%, savukārt, importā (ienākošais tūrisms) rādītājs bija 3,2%.⁴²

Liela daļa ārzemnieku Latvijā ieradušies tikai caurbraucot (tranzītā), kā galveno ceļojuma motīvu minējuši darījumu kārtošanu, bet brīvā laika pavadīšanu Latvijā kā galveno ceļojuma motīvu minējuši jau mazāk ārzemju viesu. Tikai katrs ceturtais ārzemju viesis, kurš Latvijā uzturas vairākas dienas, Latvijā ieradās pirmo reizi. Ārzemju ceļotāju visbiežāk apmeklētās vietas Latvijā ir Rīga, tad seko Jūrmala, Sigulda (Turaida), Rundāle, Līgatne, Daugavpils, Liepāja un citas vietas.

Ārzemju ceļotāji lielākoties ir apmierināti ar Latvijas apmeklējumu, īpaši atzinīgi novērtējot pakalpojumu kvalitāti un cilvēku atsaucību. Salīdzinoši zemāk gan tiek vērtētas preču cenas un kvalitātes savstarpējā atbilstība un izklaides iespējas.

Atsevišķiem pakalpojumu sniedzēju (viesnīcu, restorānu, gidu, transporta u.c.) vadītājiem, sadarbojoties ar tūrisma uzņēmumiem, kuri izstrādā ienākošā tūrisma produktus, vajadzētu regulāri dalīties ar zināšanām par gala patērētāja kultūras atšķirībām un īpatnībām.⁴³

Uzņēmuma klienti. Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” klientus var iedalīt četrās grupās:

1. Īpaši svarīgie klienti – šī ir vislielākā grupa un tajā ietilpst klienti, kuri uzņēmumam dod vislielāko apgrozījumu, tās ir tūrisma firmas, kuras pasūta regulārus braucienus,

⁴² Statistikas datu bāze, nozares, tūrisms, Latvijas iedzīvotāju ceļojumi, pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__NOZ__TU__TUS/TUS010 [skatīts 17.11.2024.]

⁴³ Lingeberziņš, Ē. (2017). *Tūrisma uzņēmuma vadīšana kultūras atšķirību kontekstā*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 252. lpp.

piemēram, transfērs lidosta Rīga – viesnīca, viesnīca – lidosta Rīga. Pārsvārā šajā grupā ir sadarbības partneri, kuri par pakalpojumu norēķinās savlaicīgi. Pie šīs grupās var pieskaitīt arī tos pastāvīgos klientus, kuri uzņēmumam dod salīdzinoši nelielu, bet stabilu apgrozījumu un ar kuriem uzņēmumam SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” sadarbībai ir izveidojusies jau no uzņēmuma darbības uzsākšanas brīža, jo šie klienti ir palikuši uzticīgi uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” piedāvātajiem pakalpojumiem.

2. Neproгноzējamie klienti – šīs grupas klientu pasūtījumu biežumu un regularitāti uzņēmums nevar precīzi prognozēt, bet pakalpojumu apmaksas termiņi lielākoties tiek ievēroti korekti. Šajā grupā ietilpst nelielu uzņēmumi, kolektīvi, ģimenes, kuri pasūtījumus veic salīdzinoši reti.

3. Šaubīgie klienti – šajā grupā ietilpst klienti, kuri kavē maksājumu termiņus, kā rezultātā nākošajā pasūtījumu reizē uzņēmums SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” piedāvās veikt pakalpojumu priekšapmaksu, bet, ja klients tam nepiekrīt, uzņēmums var arī atteikt pakalpojumu pirms vienošanās. Šī grupa ir salīdzinoši maza. Uzņēmuma darbības specifika ir tāda, ka tas pārdod pakalpojumu, kurš nav tverama lieta, kā rezultātā šaubīgo klientu savlaicīgi apzināšana uzņēmumam ir aktuāla un tā ļauj samazināt risku no sadarbības.

4. Bezcerīgie klienti – šajā grupā ietilpst klienti, no kuriem uzņēmums neatgūst līdzekļus. Šī ir pati, pati mazākā grupa, jo visu divdesmit divu uzņēmuma saimnieciskās darbības gadu laikā tikai pāris klienti bija tādi, no kuriem tā arī netika saņemta apmaksā.

Ar visiem klientiem vai starpnieku firmām uzņēmums SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” slēdz sadarbības līgumus, kuros tiek atrunāti pakalpojuma maršruti, laiki, summas, iespējamā papildus izmaksu iespējamība, apmaksas termiņi, soda sankcijas, ja tiek kavēta rēķina apmaksā, kā arī tiek iekļauts punkts par citu strīdīgu jautājumu risināšanu tiesiskā ceļā. Līdz ar šo līgumu noslēgšanu uzņēmums pastiprina klientu atbildību un disciplinē pildīt noslēgtās saistības. Jāatzīmē, ka praksē uzņēmums nav piemērojis soda sankcijas, lai nezaudētu klientus, bet ir ieguldījis laiku, lai uzturētu saziņu ar klientu par neapmaksātiem rēķiniem. Ja pakalpojuma sniegšanas laikā ir radušās papildus izmaksas, kas tālākos braucienus gadās samērā bieži, tās tiek uzrādītas rēķinā.

Uzņēmuma debitoru parādu uzskaiti veic grāmatvede. Parādus periodiski izvērtē pēc to drošuma. Debitoru parādus pārbaudot, izsūta salīdzināšanas aktus klientiem, kuros norāda parāda summu un rēķinu saskaņā ar kuru tas ir izveidojies. Debitoram šajā salīdzināšanas aktā ir jāieraksta savi uzskaites dati, tā apstiprinot vai neapstiprinot savu parādu kreditoram. Ja parāda summas nesakrīt, tad to norāda salīdzināšanas aktā. Salīdzināšanas aktu sastāda divos

eksemplāros, no kuriem viens paliek pie debitora, bet otru – parakstītu debitors sūta atpakaļ kreditoram.

Uzņēmums uzskata, ka, ja parāds nav samaksāts trīs mēnešu laikā pēc noteiktās apmaksas termiņa, tad šo parādu jāvērtē kā 70% drošu. Ja tas nav samaksāts sešu mēnešu laikā tad to vērtē tikai kā 50% drošu. Gada laikā nesamaksātos parādus jau uzskata par bezcerīgiem.

Ilgs iekasēšanas periods ne vienmēr liecina par sliktu darbību, jo jāņem vērā, ka pieprasot no pircēja ātrāku samaksu, var samazināties apgrozījums, jo klienti var dot priekšroku piegādātājam, kurš piešķir apmaksas termiņu ilgāku.

Švarīgi sekot, lai kreditoru summa nepārsniedz debitoru summu, jo tas var novest pie uzņēmuma maksātnespējas.

Cenu veidošanas pamatprincipi. Cena ir viens no galvenajiem elementiem, kas nosaka realizācijas apjomu tirgū un uzņēmuma rentabilitāti.

Daudzi Latvijas neregulāro pasažieru pārvadātāju uzņēmumi savu pakalpojumu cenas pēdējo gadu laikā ir bijuši spiesti celt, jo krasi mainījās degvielas cenas un, saistībā ar inflācija, cenas ir cēlušās gandrīz visos segmentos. Parasti cenu kāpumu vai kritumu iemesls ir inflācija vai deflācija, tomēr cenu ietekmē arī virkne citu faktoru, ne tikai degvielas cenu svārstības, bet arī uzņēmuma izvēlēta cenu veidošanas politika.

Pakalpojumu cenu veidošana ir atkarīga no daudziem iekšējiem un ārējiem faktoriem: pieprasījuma; konkurentu darbības; uzņēmuma stratēģijas un taktikas.

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" pakalpojumu cenu struktūra ir aplūkojama 2.1. tabulā.

2.1.tabula

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" pakalpojumu cenas (bez PVN)

Nr. p. k.	Sēdvietas autotransportā	par 1 stundu Latvijā (EUR)	par 1 dienu (līdz 24h) Latvijā (EUR)	par 1 dienu (līdz 24h) Baltijā (EUR)	par 1 diennakti (24h) citur Eiropā (EUR)
1	2	3	4	5	6
1.	līdz 6	25	90	100	150
2.	līdz 35	55	290	300	350
3.	līdz 49	65	340	350	400
4.	piekabe	5	25	25	25

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem.

Tabulā 2.1. ir redzamas pakalpojumu cenas (bez PVN). Slēdzot līgumu un sastādot rēķinu, kopsumma tiek aplikta ar PVN (21%). Visbiežāk, ja pasūtījums ir pa Latviju uz dažām stundām, tad cena veidojas: cena par 1 stundu*stundu skaits, bet, ja pasūtījums ir pa Latviju (Baltiju vai Eiropu) ilgāk par 8 stundām (ar nakšņošanu), tad cena veidojas: cena par 1 dienu*dienu skaits).

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" cenu veido autobusa noma ar vadītāju un degviela. Cenā nav iekļauti sekojoši izdevumi - maksas stāvvietas, iebraukšanas atļaujas Vecrīgā un Jūrmalā, pievienotās vērtības nodoklis (21%), naktsmītne, ja brauciens ir paredzēts ar nakšņošanu, maksas ceļi un citi izdevumi ārpus Latvijas.

Uzņēmuma cenas vistiešāk ir atkarīgas no degvielas cenām Latvijā un degvielas cenas prognozēt ir visgrūtāk. To, vai degvielas cenas nemainīsies, neviens neņem apgalvot, jo šo prognozi var sagraut, piemēram, pēkšņi neparedzēti notikumi pasaulē. Diemžēl, pakalpojumu cenas, kas ir atkarīgas no degvielas izmaksām, uzņēmums SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" nevar ietekmēt un prognozēt. Lielie pasažieru autobusi degvielu patērē diezgan daudz, tie ir 20 - 35 litri uz 100 km (atkarīgs no autobusa modeļa, izlaiduma gada un citiem parametriem).

Uzņēmumam SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" cenas tiek veidotas, galvenokārt, pamatojoties uz izmaksām. Veidojot cenas, galvenais mērķis ir panākt lielāku peļņu, palielināt apjomu tirgū, elastīgi variēt ar pakalpojumu cenām, jo uzņēmums ieņēmumus gūst tikai no pasažieru pārvadājumu pakalpojumiem. Taču jāņem vērā arī konkurentu cenas, kur dažreiz ir pamanāmas arī dempinga iezīmes.

Daudzi klienti cenu uzskata par sava veida kvalitātes rādītāju.⁴⁴ Tā ir tā dēvētā psiholoģiskā cenu veidošana. Bet tam pamatā ir jābūt pakalpojuma kvalitātei.

Uzņēmums SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" saviem klientiem piedāvā pakalpojumus ar pēcapmaksu. Šāda norēķinu kārtība izveidojas likumsakarīgi. Pirmkārt, uz līdzīgiem nosacījumiem strādā lielākā daļa pasažieru pavadātāju firmu. Otrkārt, šāda norēķinu kārtība veicina savstarpējo sadarbību. Pasažieru pārvadājumi nav pirmās nepieciešamības prece un pārdevējam ir jāveic zināmi pasākumi, lai veicinātu šo pakalpojumu noietu.

Konkurentu raksturojums. Konkurence autopārvadātāju nozarē ir liela un tai ir tendence pieaugt. Nopietni konkurenti ir gan lielas Latvijā pazīstamas firmas, kurām ir arī savs transports, gan arī mazie uzņēmumi. Tādēļ ļoti svarīga ir individuāla pieeja pakalpojuma

⁴⁴ Praude, V., Beļčikovs, J. (1999). *Mārketingis*. Rīga: Vaidelote, 407. lpp.

pircejam – drošība, precizitāte, maksimāli augsts apkalpošanas serviss un valodu zināšanas. Uzņēmuma vadība prognozē, ka, tirgū ienākot jauniem darbiniekiem, konkurence tikai pieaugs. Konkurencei ir arī plusi, jo tā liek arī pašiem visu laiku pilnveidoties. Šī iemesla dēļ autobusos tika nodrošināts papildus komforts, - gan uzkodas un kafija vai tēja, gan video filmas vai mūzika, kas divtūkstošo gadu sākumā nemaz nebija tik izplatīts.

Pasažieru pārvadājumi tiek uzskatīti par augstu izmaksu nozari, tāpēc konkurētspējas palielināšanai tiek izmantota cenu samazināšanas stratēģija. Jebkura cenu pazemināšana noved līdz rentabilitātes pazemināšanai. Tāpēc, īpaši nepētot konkurentu ekonomiskos rādītājus, jo tie regulāri pazemina cenas, var secināt, ka rentabilitātes līmenis šajā nozarē ir zems.

Konkurentiem, atrodoties gandrīz vienādās tirgus pozīcijās, galvenais konkurences faktors ir uzņēmuma cenu politika. Uzņēmuma tehniskajam nodrošinājumam, modernizācijai, apkalpošanas kultūrai, reklāmas pasākumiem ir mazsvarīgāka nozīme, jo salīdzinoši nelielā pirktpēja bremsē klientu vēlmes pakalpojumu saņemt salīdzinoši augstāka servisa līmeņa autotransportā.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” dažu konkurentu salīdzināšana ir aplūkojama 2.2. tabulā.

2.2.tabula

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” dažu konkurentu salīdzināšana

Nr. p. k.	Konkurenta apraksts
1	2
Konkurents Nr. 1	Uzņēmumam: - pieder 2 stipri vecāka izlaiduma autobusi, līdz ar to arī ir zemākas cenas (bet mazāka drošība); - nav starptautisko pārvadājumu licences (saskaņā ar Eiropas Savienības prasībām, autobusiem, kuri ir vecāki par 1985. gadu, netiek izsniegta autobusu starptautisko pārvadājumu licence, līdz ar to uzņēmums var strādāt tikai vietējā tirgū (Latvijā).

Konkurents Nr. 2	Uzņēmumam: - pieder salīdzinoši jauns autobuss, kurš tika nopirkts futbola kluba vajadzībām, par attiecīgi piesaistītu finansējumu no valsts, bet pārējā laikā, saskaņojot darba grafiku ar futbola kluba interesēm, to izmanto arī neregulāriem pasažieru pārvadājumiem; - ir zināmi ierobežojumi dēļ grafika.
Konkurents Nr. 3	Uzņēmums: - ir paņēmis aizņēmumu bankā jauna autobusa iegādei; - ir atpazīstams, jo ir veiksmīgi izstrādāta reklāmas kampaņa; - ir ļoti profesionāli šoferi; ir salīdzinoši augstākas pakalpojumu cenas.
Konkurents Nr. 4	Uzņēmumam: - pasažieru pārvadājumi ir papildus saimnieciskās darbības veids pamatdarbībai; - ir pašiem sava autoremonta bāze un stāvlaukums, līdz ar to tas spēj nodrošināt zemākas cenas.

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz publiski pieejamu informāciju

Tabulā 2.2. redzams, ka visspēcīgākais ir konkurents Nr. 3, jo šim uzņēmumam ir iespējas iegādāties jaunu autotransportu, tur strādā profesionāli šoferi un uzņēmumam pietiek līdzekļu, lai izvērstu reklāmas kampaņas.

Kad augsto kapitāla izmaksu dēļ fiksētās izmaksas nozarē ir augstas, konkurenti parasti samazina cenas, lai dabūtu pasūtījumus sev un paaugstinātu apgrozījumu. Ja šāds uzņēmums samazina izmaksas, citi līdzīgi uzņēmumi ir spiesti sekot tā praksei un arī samazināt izmaksas.⁴⁵

Savukārt, augstāka pakalpojuma cena nes līdzīgu kvalitāti un drošību, jaunāka transportlīdzekļa izmantošanu, servisu, bet zemāka cena var būt ne tikai tad, kad uzņēmumam pieder arī savs remontserviss un autostāvvietas, bet arī tad, kad tiek riskēts ar drošību, ja transportlīdzeklis ir ļoti novecojis un nav atbilstošs Eiropas Savienības prasībām.

Uzņēmumam SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" autobusi ir aprīkoti ne tikai ar video, audio iespējām, karsto dzērienu automātu un ledusskapi, bet arī ar trīs pozīcijās regulējamiem pasažieru sēdekļiem, personīgo mantu nodalījumiem rokas bagāžai, noslēgtiem

⁴⁵ Caune, J., Dziedons, A., Pētersons, L. (2000). *Stratēģiskā vadīšana*. Rīga: Kamene, 232. lpp.

jumta bagāžniekiem un mikrofonu, kuru parasti izmanto gids. Papildus sadarbībai ar jau esošajiem klientiem, uzņēmums ievieto arī sludinājumus laikrakstos, lai piesaistītu papildus klientus.

Līdzās cenu politikai arvien lielāku nozīmi uzņēmumā iegūst kvalitātes politika, kuras mērķis ir nodrošināt Eiropas standartiem atbilstošu kvalitātes līmeni. Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" kvalitātes pamatprincips ir orientācija uz klientu.

Galvenās prasības, ko izvirza aptaujātie klienti:

- ✓ pakalpojumu kvalitāte;
- ✓ darbinieku kvalifikācija;
- ✓ apkalpošanas kultūra (piemēram, autobusa vadītājs palīdz klientiem ar bagāžas novietošanu, kā arī gadījumā, ja nav gida, informē pasažierus un atbild uz viņu interesējošiem jautājumiem);
- ✓ apkalpošanas precizitāte (autobusam jāierodas norunātajā laikā);
- ✓ apkalpošana atbilstoši klienta prasībām (piemēram, ja brauciens beidzas vēlu naktī un klients lūdz to pievest pie mājas sliekšņa, to neatteikt).

2.2. Horizontālā un vertikālā analīze uzņēmumā

Bilances horizontālā analīze. Šī metode sniedz priekšstatu par bilances posteņu izmaiņu dinamiku. Tās gaitā tiek vērtētas gan līdzekļu un to finansēšanas avotu absolūtās summas, gan struktūras izmaiņas.⁴⁶

Par horizontālo analīzi sauc tādu bilances analīzi, kas pamatojas uz tā saucamajiem bilances Zelta likumiem. Bilances Zelta likumu prasības nav obligātas, bet tās atspoguļo ideālu stāvokli un ieteikumus kā vajadzētu veidot aktīvu finansējumu.

Izšķir 3 bilances Zelta likumus.

Bilances 1. Zelta likums. Ilgtermiņa ieguldījumi jāsedz ar pašu kapitālu, tas ir, ar pašu kapitālu jāfinansē ilgtermiņa ieguldījumi:⁴⁷

(2.24.)

Pašu kapitāls – Ilgtermiņa ieguldījumi = Novirze

Pieņemts, ka uzņēmuma īpašnieki iegulda līdzekļus pašu kapitālā un tad no tā iegādājas ilgtermiņa ieguldījumus, kurus izmantos daudzus gadus. Ja vajadzīgi vairāk līdzekļi un ar apgrozāmajiem līdzekļiem nepietiek (no preču vai pakalpojumu pārdošanas), tad

⁴⁶ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 24. lpp.

⁴⁷ Lursoft, Analītiskie pakalpojumi, Finanšu analīzes piemērs, pieejams: <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> [skatīts 05.12.2024.]

uzņēmums ņem aizņēmumu. Finansēšana no preču un pakalpojumu pārdošanas ir stabila naudas plūsma un tad aizņēmumu ir vieglāk atmaksāt.

Bilances 1. Zelta likuma aprēķina rezultāti uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 2.3. tabulā.

2.3.tabula

**Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" novirze pēc Bilances 1. Zelta likuma no
2019. līdz 2023. gadam**

2019. g. beigās, novirze (EUR)	2020. g. beigās, novirze (EUR)	2021. g. beigās, novirze (EUR)	2022. g. beigās, novirze (EUR)	2023. g. beigās, novirze (EUR)
1	2	3	4	5
-383 233	-274 361	-260 821	-56 228	54 107

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Tabulā 2.3. redzams, ka uzņēmumam SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" novirze 2019. un 2020. gadā ir iespaidīga un saglabājas diezgan līdzīga, kas atspoguļo lielos ilgtermiņa ieguldījumus. To apjoms 2022. gadā krasi samazinājās. Uzņēmumam nav vairs tik iespaidīgu ilgtermiņa ieguldījumu. 2023. gadā pašu kapitāls ir lielāks par ilgtermiņa ieguldījumiem, tātad uzņēmums nav atkarīgs no aizņemtā kapitāla. Tas nozīmē, ka pašu kapitāls sedz visus ilgtermiņa ieguldījumus un uzņēmumam vēl ir iespējams segt arī lielu daļu apgrozāmo līdzekļu.

Bilances 2. Zelta likums papildina bilances 1. Zelta likumu. Tas nozīmē, ka, ja uzņēmumam nav lieku naudas līdzekļu, bet ir nepieciešamība iegādāties ilgtermiņa ieguldījumus, tad ir ieteicams ņemt kredītu. Kredītu vēlamš noformēt uz ilgtermiņa saistībām (vismaz 1 gads). Ideāli ir, ja kredīta atdošanas termiņš sakrīt ar ilgtermiņa ieguldījumu noamortizēšanos.

Ilgtermiņa ieguldījumi jāsedz ar pašu kapitālu un ilgtermiņa saistībām:⁴⁸

(2.25.)

(Pašu kapitāls + Ilgtermiņa saistības) – Ilgtermiņa ieguldījumi = Novirze

Ilgtermiņa saistības ir jādzēš pēc viena gada un ilgāk, tāpēc tās var izmantot ilgtermiņa ieguldījumu finansēšanai.

⁴⁸ Lursoft, Analītiskie pakalpojumi, Finanšu analīzes piemērs, pieejams <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> [skatīts 05.12.2024.]

Bilances 2. Zelta likuma aprēķina rezultāti uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkoti 2.4. tabulā.

2.4.tabula

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” novirze pēc Bilances 2. Zelta likuma no
2019. līdz 2023. gadam**

2019. g. beigas, novirze (EUR)	2020. g. beigas, novirze (EUR)	2021. g. beigas, novirze (EUR)	2022. g. beigas, novirze (EUR)	2023. g. beigas, novirze (EUR)
1	2	3	4	5
-153 826	-50 031	32 125	48 725	103 459

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam

Arī tabulā 2.4. redzams, ka salīdzinoši liela novirze ir 2019. gadā, kad tikai ņemts aizņēmums bankā un iegādāti jaunāki transporta līdzekļi. 2023. gadā redzams, ka pašu kapitāls ir palielinājies, bet ilgtermiņa saistības un ilgtermiņa ieguldījumi ir samazinājušies. Pašu kapitāls ir palielinājies gandrīz 3 reizes, tātad uzņēmums nav atkarīgs no aizņemtā kapitāla. Pašu kapitāls sedz visus ilgtermiņa ieguldījumus.

Bilances 3. Zelta likums. Apgrozāmie līdzekļi jāsedz ar īstermiņa saistībām:⁴⁹

(2.26.)

(Ilgtermiņa saistības – Apgrozāmie līdzekļi) = Novirze

Bilances 3. Zelta likums norāda, ka apgrozāmo līdzekļu finansēšanu vajadzētu nodrošināt ar īstermiņa saistībām. Īstermiņa saistību atmaksas un apgrozāmo līdzekļu realizācijas periods parasti nav ilgāks par 1 gadu, tas nozīmē, ka no realizētajā precēm vai pakalpojumiem uzņēmums droši varēs nosegt saistības ar pārdoto.

Bilances 3. Zelta likuma aprēķina rezultāti uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkoti 2.5. tabulā.

⁴⁹ Lursoft, Analītiskie pakalpojumi, Finanšu analīzes piemērs, pieejams <https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> [skatīts 05.12.2024.]

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” novirze pēc Bilances 3. Zelta likuma no
2019. līdz 2023. gadam**

2019. g. beigas, novirze (EUR)	2020. g. beigas, novirze (EUR)	2021. g. beigas, novirze (EUR)	2022. g. beigas, novirze (EUR)	2023. g. beigas, novirze (EUR)
1	2	3	4	5
214 790	201 785	111 986	-3 896	-135 968

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam

Tabulā 2.5. redzams, ka šī novirze 2019. gadā bija izteikti liela, kas liecina par lielām kredītsaistībām, bet jau 2023. gadā rādītājs ir ar mīnuss zīmi, tātad apgrozāmo līdzekļu apjoms ir izteikti lielāks un nesagādā problēmas segt ilgtermiņa saistības.

Bilances un PZA vertikālā analīze. Bilances vertikālās analīzes metodes izmantošana postenim “naudas līdzekļi”, ļauj redzēt naudas līdzekļu izmaiņu lielumu (%) kopējā novirzes lielumā:⁵⁰

(2.27.)

$$\text{Naudas līdzekļi} = \frac{\text{Naudas līdzekļi (bilances dati)}}{\text{Aktīvu kopsumma (bilances dati)}}$$

Bilances vertikālās analīzes metodes aprēķina rezultāti uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 2.6. tabulā.

2.6.tabula

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” naudas līdzekļu izmaiņu lielums kopējā
novirzes lielumā ar bilances vertikālās analīzes metodi no 2019. līdz 2023. gadam**

AKTĪVS	2019. g. (%)	2020. g. (%)	2021. g. (%)	2022. g. (%)	2023. g. (%)
1	2	3	4	5	6
APGROZĀMIE LĪDZEKĻI					
Naudas līdzekļi	0	1	8	20	20
Debitoru parādi	2	2	12	11	14
Krājumi	1	3	0	3	13

⁵⁰ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana, izmantojot finanšu analīzi*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 25. lpp.

APGROZĀMIE LĪDZEKĻI kopā:	3	6	20	34	47
ILGTERMIŅA IEGULDĪJUMI					
Pamatlīdzekļi	97	94	80	66	53
ILGTERMIŅA IEGULDĪJUMI kopā:	97	94	80	66	53
AKTĪVI KOPĀ:	100	100	100	100	100

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam

Tabulā 2.6. redzams naudas līdzekļu izmaiņu lielums attiecīgajos gados pa posteņiem un pret aktīvu kopsummu. Pamatlīdzekļos sākotnēji tika ieguldītas lielas summas, bet turpmākajos gados ieguldījumi samazinājās. Debitoru parādi ir bijuši salīdzinoši mazi. Krājumi ir bijuši tuvu nullei. Vislielākais pieaugums ir bijis naudas līdzekļiem, kas ar katru gadu palielinājās.

Savukārt, izmantojot peļņas un zaudējumu pārskata vertikālo analīzi, var noteikt izmaksu struktūru, identificēt lielākās izmaksu pozīcijas, konstatēt izmaiņas izmaksu struktūrā salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem.

Peļņas un zaudējumu vertikālās analīzes metodes izmantošana postenim "neto peļņa", ļauj redzēt neto peļņas izmaiņu lielumu kopējā novirzes lielumā (%):⁵¹

(2.28.)

$$\text{Neto peļņa} = \frac{\text{Neto peļņa (PZA dati)}}{\text{Neto apgrozījums (PZA dati)}} \times 100$$

Peļņas procentuāls pieaugums liecina par darbības efektivitātes pieaugumu. Attiecīgi procentuāls kritums liecina par peļņas samazināšanos. Rādītāja nemainīgums liecina par stabilitāti.

Peļņas un zaudējumu vertikālās analīzes metodes aprēķina rezultāti uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 2.7. tabulā.

⁵¹ Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana, izmantojot finanšu analīzi*. Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 25. lpp.

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” neto peļņas izmaiņu lielums kopējā novirzes
lielumā ar peļņas un zaudējumu vertikālās analīzes metodi no 2019. līdz 2023. gadam**

Rādītājs	2019. g. (%)	2020. g. (%)	2021. g. (%)	2022. g. (%)	2023. g. (%)
1	2	3	4	5	6
Neto peļņa	10	-3	8	3	13

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA ‘LAUVAS TŪRS TRANSPORTS’ grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam

Tabulā 2.7. redzams, ka pēc rādītāja krituma no 2020. līdz 2022. gadam, 2023. gadā uzņēmums jau atkal efektīvāk spēj ģenerēt peļņu no saviem ieņēmumiem. Jo augstāka šī procentuālā vērtība, jo efektīvāk uzņēmums strādā.

3. UZŅĒMUMA SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” FINANŠU KOEFIICIENTU ANALĪZE

3.1. Uzņēmuma likviditātes rādītāji

Lai aprēķinātu likviditātes koeficientus uzņēmumā, tiek izmantoti gada pārskati. Aplūkosim uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” piecu saimnieciskās darbības gadu datu analīzi un salīdzināšanu par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” kopējās likviditātes koeficienta izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.8. tabulā.

3.8.tabula

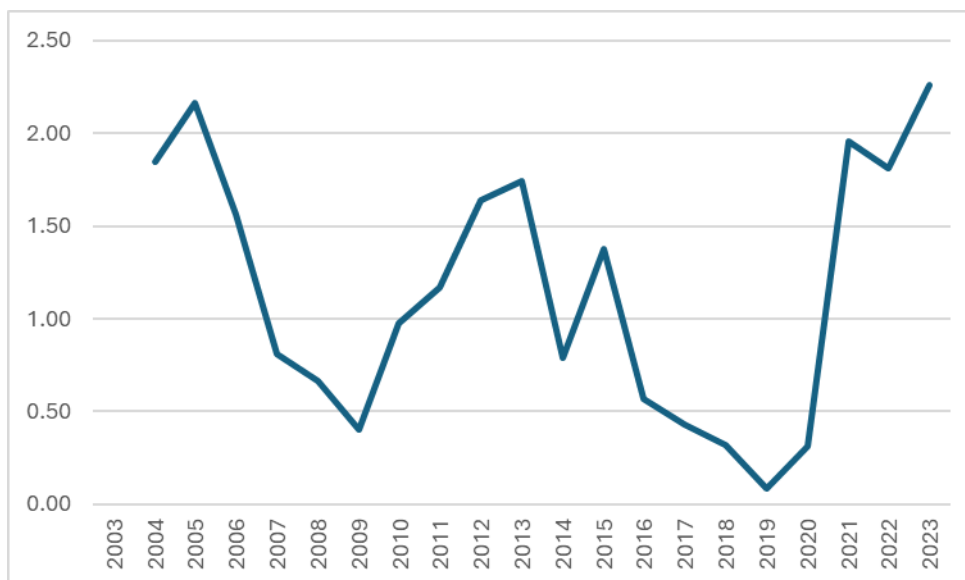
**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” kopējās likviditātes koeficients no 2019. līdz
2023. gadam**

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
1. Apgrozāmie līdzekļi (EUR)	14 617	22 545	65 629	108 849	185 320
2. Īstermiņa saistības (EUR)	168 443	72 576	33 504	60 124	81 861
Kopējās likviditātes koeficients (1:2)	0,09	0,31	1,96	1,81	2,26

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam

Tabulā 3.8. redzams, ka kopējās likviditātes koeficients sākot ar 2021. gadu ir palielinājies. Tas ir saistīts ar naudas līdzekļu krasu pieaugumu. 2023. gadā koeficients jau pārsniedz normu, kas ir 2, un tas nozīmē, ka uzņēmums nepieciešamības gadījumā būs spējīgs segt savas īstermiņa saistības. Tas, ka uzņēmumam ir salīdzinoši liels uzkrājums naudā, varētu arī liecināt par uzņēmuma nespēju racionāli pārvaldīt aktīvus, un, ka apgrozāmie līdzekļi netiek izmantoti efektīvi.

Uzņēmuma kopējā likviditātes koeficienta dinamika visos uzņēmuma saimnieciskās darbības gados no 2003./2004. līdz 2023. gadam ar aplūkojama 3.4. attēlā.

3.4.att. Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” kopējās likviditātes koeficienta dinamika no 2003./2004. līdz 2023. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” gada pārskatiem par periodu no 2003./2004. līdz 2023. gadam.

3.4. attēlā ir redzama visu saimnieciskās darbības gadu kopējās likviditātes koeficienta dinamika, kur saskatāmi gan kritiskāki gadi kā 2009. un 2019. gads, kad īstermiņa saistības krasi pieauga un ievērojami pārsniedza apgrozāmo līdzekļu kopsummā, gan arī strauji līknes lēcieni 2005., 2013., 2015., 2021. un 2023. gados, kad, savukārt, apgrozāmo līdzekļu kopsumma bija krietni lielāka par īstermiņa saistībām.

Veicot saimniecisko darbību vienmēr jāņem vērā, ka katastrofāli notikumi var ietekmēt tūrisma nozari, mainot galamērķu pievilcību un mazinot patērētāju vēlmi ceļot (Cahyanto et al., 2016). Ritchie (2008) norāda, ka tūrisms ir viena no globālajiem riskiem visvairāk pakļautajām aktivitātēm un to ietekmē visa veida notikumi (Cró & Martins, 2017). Katastrofu vidū īpaša nozīme ir epidēmijas uzliesmojumiem, jo sekas tiek apvienotas ar dažkārt piespiedu tūrisma aktivitāšu slēgšanu un iedzīvotāju mobilitātes ierobežojumiem. Šajā ziņā COVID-19 izraisītajai pandēmijai (slimība, ko izraisa SARS-CoV-2 vīruss) ir četras būtiskas atšķirības salīdzinājumā ar citiem pēdējos gados notikušiem katastrofāliem notikumiem, kas to padara smagāku: intensitāte, ģeogrāfiskais apmērs, ilgums un nenoteiktības pakāpe.⁵²

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” starpposmu likviditātes koeficienta izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.9. tabulā.

⁵² Science Direct. Journals & Books, pieejams: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026151772100114X> [skatīts 28.11.2024.]

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” starpposmu likviditātes koeficients no 2019.
līdz 2023. gadam**

Rādītājs (EUR)	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
1. Nauda + Debitoru parādi	2 + 11 267 = 11 269	3 867 + 8 718 = 12 585	25 301 + 40 285 = 65 586	63 091 + 35 078 = 98 169	78 647 + 53 910 = 132 557
2. Īstermiņa saistības	168 443	72 576	33 504	60 124	81 861
Starpposmu likviditātes koeficients (1:2)	0,07	0,17	1,96	1,63	1,62

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Pēc starptautiskajiem standartiem tiek uzskatīts, ka šim rādītājam jābūt 0,7 - 1, jo tikai tādā gadījumā uzņēmums reāli spēj segt īstermiņa saistības un samaksāts saviem piegādātājiem. Kā redzams tabulā 3.9., uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” šis rādītājs sākot ar 2021. gadu ir virs 1 un tas norāda, ka uzņēmumam ir pietiekami daudz likvidu aktīvu (izņemot krājumus), lai segtu īstermiņa saistības. 2019. un 2020. gadā rādītājs bija stipri zem 1 un tas norāda, ka uzņēmuma aktīvu nebija pietiekami, lai segtu īstermiņa parādus, kas, savukārt, varētu radīt likviditātes problēmas.

Starpposmu likviditāte rādītājs kopš 2021. gada dinamikā ir strauji pieaudzis, jo palielinājās brīvie naudas līdzekļi un arī debitoru parādi pieauga.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” absolūtās likviditātes koeficienta izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.10. tabulā.

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” absolūtās likviditātes koeficients no 2019.
līdz 2023. gadam**

Rādītājs (EUR)	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
1. Nauda + Īstermiņa vērtspapīri	2 + 0 = 2	3 867 + 0 = 3 867	25 301 + 0 = 25 301	63 091 + 0 = 63 091	78 647 + 0 = 78 647

2. Īstermiņa saistības	168 443	72 576	33 504	60 124	81 861
Absolūtās likviditātes koeficients (1:2)	0,00	0,05	0,76	1,05	0,96

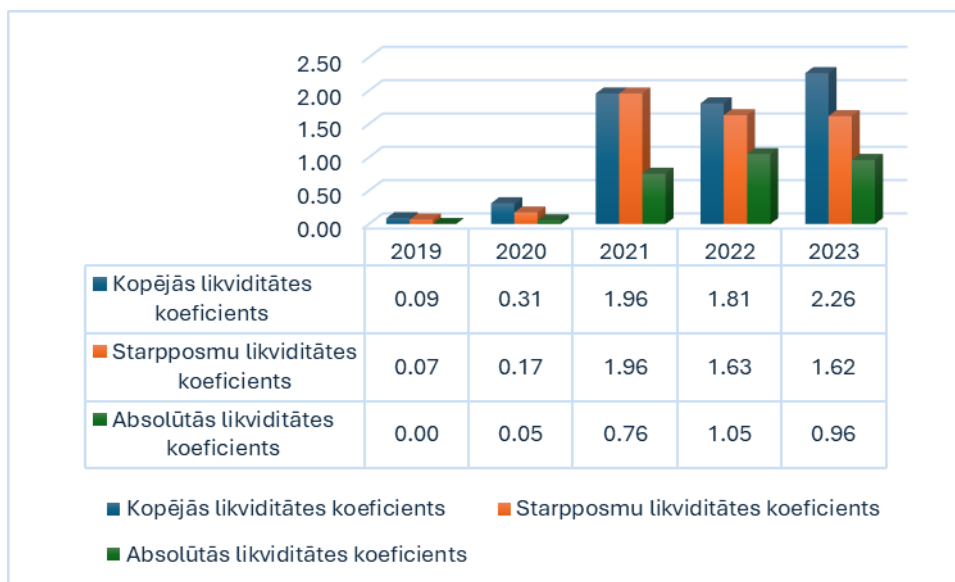
Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Kā redzams tabulā 3.10., uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" šis rādītājs 2019. un 2020. gadā ir izteikti zem 0,3, jo naudas līdzekļu bija uz īstermiņa saistību ļoti daudz, bet sākot ar 2021. gadu naudas līdzekļi pieauga, īstermiņa saistības samazinājās un rādītājs sākot ar 2021. gadu ir stipri virs 0,3.

No absolūtās likviditātes koeficienta dinamikas redzams, ka vislikvīdākie līdzekļi ir 2021., 2022. un 2023. gadā, kad naudas līdzekļi stipri pārsniedz īstermiņa saistību summu.

Absolūtās likviditātes koeficients arī netieši norāda uz uzņēmuma esošo naudas līdzekļu neefektīvu izmantošanu, kas rodas neveicot finansu plānošanu.

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" likviditātes koeficienti kopsavilkumā no 2019. līdz 2023. ir aplūkojama 3.5. attēlā.⁵³

3.5.att. Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" likviditātes koeficienti kopsavilkumā no 2019. līdz 2023. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskatiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

⁵³ Kristapsone, S. (2020). *Statiskās analīzes metodes pētījumā*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 138. lpp.

Attēls 3.5. atspoguļo visu uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” likviditātes līmeņu zemos rādītājus 2019. un 2020. gadā, kā arī to, ka sākot no 2021. gada līdz 2023. gadam ir straujš rādītāju pieaugums, kas norāda uz brīvo naudas līdzekļu pamatīgu palielināšanos. Tātad, ja pazeminās viens no likviditātes rādītājiem, var sagaidīt citu likviditātes rādītāju pazemināšanos.

Lai izdarītu pareizus secinājumus par uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” īstermiņa maksātspēju, izmantojot aprēķinātos likviditātes rādītājus, papildus ir jāņem vērā tādi faktori, kā uzņēmuma darbības specifika, tas ir, uzņēmumam ir neliels krājumu īpatsvars apgrozāmajā kapitālā.

3.2. Uzņēmuma rentabilitātes rādītāji

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” apgrozījuma rentabilitātes rādītāja (%) izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.11. tabulā.

3.11.tabula

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” apgrozījuma rentabilitātes rādītājs (%) no 2019. līdz 2023. gadam

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Pārskata perioda peļņa (EUR)	90 611	-8 321	30 109	31 655	132 051
Neto apgrozījums (EUR)	878 297	287 893	383 828	968 272	995 682
Apgrozījuma rentabilitāte (%)	10	-3	8	3	13

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.11. tabulā redzams, ka 2023. gadā uzņēmums ir atguvies pēc Covid19 krīzes un apgrozījuma rentabilitāte sasniedz 2019. gada līmeni (10%) un pat vēl augstāku (13%). Tātad 2023. gadā uzņēmums 13% no apgrozījuma prot ģenerēt par peļņu.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” operatīvās darbības rentabilitātes rādītāja (%) izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.12. tabulā.

**Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" operatīvās darbības rentabilitātes
rādītājs (%) no 2019. līdz 2023. gadam**

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Peļņa pirms % un nodokļiem (EUR)	90 889	-8 265	30 171	31 660	135 804
Neto apgrozījums (EUR)	878 297	287 893	383 828	968 272	995 682
Operatīvās darbības rentabilitāte, %	10	-3	8	3	14

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.12. tabulā ir redzams, ka 2019. un 2023. gadā rādītājs ir augsts un tas liecina, ka uzņēmums efektīvi pārvērš savus ieņēmumus peļņā no pamatdarbības, t.i., uzņēmums ir labi pārvaldīts, tā izmaksas ir kontrolētas un tas ir rentabls. Savukārt, 2020. gadā, kad rādītājs bija negatīvs, uzņēmumam bija zaudējumi, kas radās neto apgrozījuma krituma rezultātā.

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" aktīvu rentabilitātes rādītāja (%) izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.13. tabulā.

**Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" aktīvu rentabilitātes rādītājs (%) no 2019.
līdz 2023. gadam**

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Peļņa pirms % un nodokļiem (EUR)	90 889	-8 265	30 171	31 660	135 804
Aktīvu vidējā vērtība (EUR)	491 393 / 2 = 245 697	382 128 / 2 = 191 064	326 450 / 2 = 163 225	312 063 / 2 = 156 032	395 250 / 2 = 197 625
Aktīvu darbības rentabilitāte, %	37	-4	18	20	69

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.13. tabulā ir redzams, ka uzņēmums SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” pēc Covid19 krīzes, sākot ar 2023. gadu, arvien efektīvāk izmanto savus aktīvus, lai ģenerētu peļņu. Tas liecina par labu resursu izmantošanu un augstu efektivitāti.

Bruto peļņa bieži vien tiek uzskatīta par peļņas un zaudējumu aprēķina vissvarīgāko starprezultātu. Tā lielumu izsaka ne vien absolūtā izteiksmē, bet arī relatīvi, kā tās attiecību pret neto apgrozījumu. Bruto peļņas relatīvo līmeni mēdz salīdzināt ar iepriekšējo periodu līmeni.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” bruto peļņas rentabilitātes rādītāja (%) izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.14. tabulā.

3.14.tabula

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” bruto peļņas rentabilitātes rādītājs (%) no 2019. līdz 2023. gadam

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Bruto peļņa (EUR)	276 680	57 642	122 205	197 668	333 403
Neto apgrozījums (EUR)	878 297	287 893	383 828	968 272	995 682
Bruto peļņas rentabilitāte, %	32	20	32	20	33

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.14. tabulā ir redzams, ka uzņēmumam ir salīdzinoši augsts bruto peļņas rentabilitātes rādītājs, kas liecina par to, ka efektīvi kontrolē savas tiešās izmaksas un spēj gūt lielāku peļņu no pārdošanas.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” pašu kapitāla rentabilitātes rādītāja (%) izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.15. tabulā.

3.15.tabula

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” pašu kapitāla rentabilitātes rādītājs (%) no 2019. līdz 2023. gadam

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Neto peļņa (EUR)	90 611	-8 321	30 109	31 655	132 051

3.15.tabulas turpinājums

Pašu kapitāla vidējā vērtība (EUR)	93 543 / 2 = 46 772	85 222 / 2 = 42 611	115 331 / 2 = 57 666	146 986 / 2 = 73 493	264 037 / 2 = 132 019
Pašu kapitāla rentabilitāte, %	194	-20	52	43	100

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.15. tabulā redzams, ka pašu kapitāla rentabilitātes rādītājs ir augsts un ļoti augsts, kas nozīmē, ka uzņēmums efektīvi izmanto pašu kapitālu, lai radītu peļņu. Tas bieži tiek uzskatīts par uzņēmuma augstu rentabilitāti un efektivitāti.

3.3. Uzņēmuma saistību vai maksāspējas un aprites rādītāji

Finanšu neatkarības koeficients uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 3.16. tabulā.

3.16.tabula

Finanšu neatkarības koeficients uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" no 2019. līdz 2023. gadam

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Pašu kapitāls (EUR)	93 543	85 222	115 331	146 986	264 037
Kapitāls kopā (EUR)	491 393	382 128	326 450	312 063	395 250
Finanšu neatkarības koeficients	0,00	0,22	0,35	0,47	0,67

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.16. tabulā redzams, ka finanšu neatkarības koeficients ir zem 1, kas norāda, ka uzņēmums lielākoties ir atkarīgs no ārējiem finansēšanas avotiem (aizņēmumiem), kas var palielināt finanšu riskus. 2023. gadā koeficients jau tuvojas augstam (tuvu 1), kas liecina, ka uzņēmums ir finansiāli neatkarīgs un lielāko daļu no saviem aktīviem finansē ar pašu kapitālu, neizmantojot parādu.

Finanšu atkarības koeficients uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 3.17. tabulā.

3.17.tabula

Finanšu atkarības koeficients uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” no 2019. līdz 2023. gadam

Rādītājs	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Saistības (EUR)	397 850	296 906	211 119	165 077	131 213
Kapitāls kopā (EUR)	491 393	382 128	326 450	312 063	395 250
Finanšu neatkarības koeficients	0,81	0,78	0,65	0,53	0,33

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.17. tabulā redzams, ka finanšu atkarības koeficients no 2019. līdz 2021. gadam ir augsts, kas liecina, ka uzņēmums ir vairāk atkarīgs no ārējiem finansēšanas avotiem (aizņēmumiem), kas palielina finanšu risku, jo uzņēmumam būs jāveic procentu maksājumi un jāatmaksā parāds neatkarīgi no tā, vai tas gūst peļņu vai zaudē. 2023. gadā atkarības koeficients jau ir izteikti zemāks, kas norāda, ka uzņēmums lielākoties izmanto pašu kapitālu, nevis aizņemtā naudu, lai finansētu savu darbību, kas norāda uz finanšu stabilitāti un mazāku riska līmeni.

Visu aktīvu aprites koeficienta aprēķins uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 3.18. tabulā.

3.18.tabula

Visu aktīvu aprites koeficienti uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” no 2019. līdz 2023. gadam (EUR)

Rādītājs (EUR)	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Visu aktīvu aprites koeficients (gadā)	2	1	1	3	3
Visu aktīvu aprites koeficients (dienās)	183	365	365	122	122

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.18. tabulā redzams, ka 2019., 2022. un 2023. gadā, kad visu aktīvu aprites koeficients (gadā) ir augstāks, uzņēmums efektīvi izmanto savus aktīvus, lai ģenerētu ieņēmumus. Tas nozīmē, ka uzņēmums spēj sasniegt lielus pārdošanas apjomus, izmantojot mazākus aktīvus. Savukārt, 2020. un 2021. gadā, kad koeficients ir zemāks, uzņēmums nav tik efektīvs savu resursu izmantošanā, un tas var norādīt uz zemiem ieņēmumiem vai pārmērīgiem aktīviem, kurus uzņēmums nespēj pienācīgi izmantot. Visu aktīvu aprites koeficients (dienās) ir mazs (mazāks par 365) 2019., 2022. un 2023. gadā, kas liecina, ka uzņēmums spēj ātri apgrozīt savus aktīvus un gūt pārdošanas ieņēmumus, bet 2020. un 2021. gadā koeficients ir liels (vairāk nekā 365 dienas), kas norāda, ka uzņēmums izmanto ilgāku laiku, lai apgrozītu savus aktīvus, kas var norādīt uz mazāku efektivitāti aktīvu izmantošanā.

Debitoru aprites koeficienti uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 3.19. tabulā.

3.19. tabula

Debitoru aprites koeficienti uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" no 2019. līdz 2023. gadam

Rādītājs (EUR)	2019. g.	2020. g.	2021. g.	2022. g.	2023. g.
1	2	3	4	5	6
Debitoru aprites koeficients (gadā)	$(32\,458 + 11\,267) / 2 = 21\,863$	$(11\,267 + 8\,718) / 2 = 9\,993$	$(8\,718 + 40\,285) / 2 = 24\,502$	$(40\,285 + 35\,078) / 2 = 37\,682$	$(35\,078 + 53\,910) / 2 = 44\,494$
Debitoru aprites koeficients (dienā)	$365 / 21\,863 = 0,02$	$365 / 9\,993 = 0,04$	$365 / 24\,502 = 0,01$	$365 / 37\,608 = 0,01$	$365 / 44\,494 = 0,01$

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.19. tabulā redzami debitoru aprites koeficienti nozīmē, ka augsts koeficients norāda uz to, ka uzņēmums efektīvi iekasē naudu no saviem klientiem, ātri apgrozot debitoru parādus. Tas liecina par labu naudas plūsmu un parāda pārvaldības efektivitāti. Bet zems koeficients liecina, ka uzņēmums lēnāk iekasē savus parādus, kas var radīt problēmas ar naudas plūsmu, palielināt kredītrisks un liecināt par grūtībām iegūt naudu no klientiem.

Debitoru sadalījums pa termiņiem uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.20. tabulā.

Debitoru sadalījums pēc termiņiem uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” no 2019. līdz 2023. gadam

Gads	Apgrozījums (EUR)	Parāds (EUR)	Parāda termiņš (dienas)/%				
			-30	31-60	61-90	91-120	121-
1	2	3	4	5	6	7	8
2019.	878 297	11 267	60%	20%	10%		10%
2020.	287 893	8 718	75%		25%		
2021.	383 828	40 285	65%	35%			
2022.	968 272	35 078	75%	20%		5%	
2023.	995 682	53 910	85%	15%			

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA ‘LAUVAS TŪRS TRANSPORTS’ grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.20. tabulā redzams, ka 2023. gadā nav debitoru, kuri nebūtu norēķinājušies ilgāk par 60 dienām. Ilgs iekasēšanas periods ne vienmēr liecina par sliktu darbību, jo jāņem vērā, ka, pieprasot no pircēja ātrāku samaksu, var samazināties apgrozījums. Klienti var dot priekšroku piegādātājam, kurš piešķir “kredītu” uz ilgāku laiku.

Rādītāju izmaiņas eiro un procentos uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” par periodu no 2019. līdz 2023. gadam pret attiecīgo (iepriekšējā gada) bilances posteni ir aplūkojamas 3.21. tabulā.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” bilances rādītāju izmaiņas eiro un procentos no 2019. līdz 2023. gadam pret attiecīgo (iepriekšējā gada) bilances posteni

BILANCES AKTĪVS	Rādītājs (EUR)	Izmaiņas (EUR)	Izmaiņas (%)
1	2	3	4
Pamatlīdzekļi:			
2019. gads	476 712		
2020. gads	359 583	-117 129	-25%
2021. gads	260 821	-98 762	-27%
2022. gads	203 214	-57 607	-22%
2023. gads	209 930	+6 716	+3%
Krājumi:			

3.21.tabulas turpinājums

2019. gads	3 348		
2020. gads	9 960	+6 612	+197%
2021. gads	43	-9 917	-99,6%
2022. gads	10 680	+10 637	-24 737%
2023. gads	52 763	+42 083	+394%
Debitori:			
2019. gads	11 267		
2020. gads	8 718	-2 549	-23%
2021. gads	40 285	+31 567	+362%
2022. gads	35 078	-5 207	-13%
2023. gads	53 910	+18 832	+54%
Nauda:			
2019. gads	2		
2020. gads	3 867	+3 865	+193 250%
2021. gads	25 301	+21 434	+554%
2022. gads	63 091	+37 790	+149%
2023. gads	78 647	+15 556	+25%
BILANCES	Rādītājs	Izmaiņas	Izmaiņas
PASĪVS	(EUR)	(EUR)	(%)
1	2	3	4
Pašu kapitāls:			
2019. gads	93 543		
2020. gads	85 222	-8 321	-9%
2021. gads	115 331	+30 109	+35%
2022. gads	146 986	+31 655	+27%
2023. gads	264 037	+117 051	+80%
Ilgtermiņa kreditori:			
2019. gads	229 407		
2020. gads	224 330	-5 077	-2%
2021. gads	177 615	-46 715	-21%

3.21.tabulas turpinājums

2022. gads	104 953	-72 662	-42%
2023. gads	49 352	-55 601	-53%
Īstermiņa kreditori:			
2019. gads	168 443		
2020. gads	72 576	-95 867	-57%
2021. gads	33 504	-39 072	-54%
2022. gads	60 124	+26 620	+79%
2023. gads	81 861	+21 737	+36%

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Tabulā 3.21. redzams, ka, ja salīdzina 2019. un 2023. gadu, tad aktīvu pusē pamatlīdzekļu apjoms samazinājās par 56%, krājumi palielinājās par 1 476%, debitoru parādi palielinājās par 378%, naudas līdzekļi palielinājās par 3 932 250%, bet pasīvu pusē pašu kapitāls palielinājās par 182%, ilgtermiņa kreditoru saistības samazinājās par 78% un īstermiņa kreditoru saistības samazinājās par 51%.

Lai iegūtu pilnīgāku priekšstatu par uzņēmuma attīstību analīzes periodā, ieteicams veikt arī peļņas un zaudējumu pārskata horizontālo analīzi.

Bilances saistību īpatsvars un saistību attiecība pret pašu kapitālu uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojami 3.22. tabulā.

3.22.tabula

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" bilances saistību īpatsvars un saistību attiecība pret pašu kapitālu no 2019. līdz 2023. gadam

Periods	Saistību īpatsvars bilancē (Kopējās saistības / Kopējie aktīvi x 100), %	Saistību attiecība pret pašu kapitālu (Kopējās saistības / Pašu kapitāls), %
1	2	3
2019. gads	81%	4,25
2020. gads	78%	3,48
2021. gads	65%	1,83
2022. gads	53%	1,12
2023. gads	33%	0,50

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Tabulā 3.22. redzams, ka saistību īpatsvars bilancē visos gados ir augsts un tas norāda, ka uzņēmums lielāku daļu aktīvu finansē ar parādiem. Tas var liecināt par lielāku finansiālo risku, jo uzņēmums ir vairāk atkarīgs no aizdevējiem un ir jāmaksā procenti par parādiem. Taču šāds uzņēmums var izmantot augstāku sviras efektu, kas ļauj veikt lielākus ieguldījumus vai paplašināt darbību, bet tas arī palielina riska līmeni.

Ja saistību attiecības pret pašu kapitālu rādītājs ir augsts (virs 1), tad tas norāda, ka uzņēmums ir vairāk atkarīgs no parādiem nekā no pašu kapitāla. Šādā gadījumā uzņēmums var būt pakļauts lielākam finansiālajam riskam, jo tas var būt grūtāk apkalpot parākus, īpaši grūtību gadījumā ar ienākumiem vai ekonomiskām svārstībām. 2023. gadā rādītājs ir zems (zem 1) un tas nozīmē, ka uzņēmums jau ir vairāk finansēts ar pašu kapitālu nekā ar parādiem. Tas tiek uzskatīts par pozitīvu, jo uzņēmumam ir zemāks finansiālais risks un tas ir mazāk atkarīgs no parādiem, lai finansētu savu darbību.

Debitoru un kreditoru salīdzinājums uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" par periodu no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.23. tabulā.

3.23.tabula

**Debitoru un kreditoru salīdzinājums uzņēmumā SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" no
2019. līdz 2023. gadam**

Gads	Debitori kopā (EUR)	Kreditori kopā (EUR)	Starpība (EUR)
1	2	3	4
2019.	11 267	397 850	-386 583
2020.	8 718	296 906	-288 188
2021.	40 285	211 119	-170 834
2022.	35 078	165 077	-129 999
2023.	53 910	131 213	-77 303

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Pēc aprēķiniem tabulā 3.23. ir redzams, ka visus gadus kreditoru summa krietni pārsniedz debitoru summu, bet šai starpībai ir tendence samazināties un tas var liecināt par maksātspējas palielināšanos.

3.4. Uzņēmuma darbības nākotne

Lai plānotu nākotni, ir jāsaprot tagadne, - cik vērts ir uzņēmums šobrīd. Par uzņēmuma vērtību liecina pašu kapitāla rādītājs.

Ja salīdzina uzņēmuma pašu kapitālu 2019. gadā (93 543 eiro) un 2023. gadā (264 037 eiro), tad var secināt, ka palielinājums ir par 182%.

Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” pašu kapitāla rādītāja izmaiņu salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam ir aplūkojams 3.24. tabulā.

3.24.tabula

**Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” pašu kapitāla rādītāja izmaiņu
salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam**

Rādītājs	2019.g.	2020.g.	2021.g.	2022.g.	2023.g.
1	2	3	4	5	6
Pašu kapitāls (EUR)	93 543	85 222	115 331	146 986	264 037
Kapitāls kopā (EUR)	491 393	382 128	326 450	312 063	395 250
Pašu kapitāla rādītājs (%)	19	22	35	47	67

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” grāmatvedības datiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

Tabulā 3.24. redzams, ka 2023. gadā pašu kapitāla rādītājs jau ir augsts (67%). Parasti rādītājs virs 0,5 vai 50% liecina, ka uzņēmums lielā mērā finansē savus aktīvus ar pašu kapitālu un tam ir stabila finansiālā bāze. No 2019. līdz 2022. gadam rādītājs bija zem 0,5 vai 50%, kas norāda, ka uzņēmums bija vairāk atkarīgs no aizņēmumiem vai parādiem un varēja būt pakļauts lielākam riskam, it īpaši, ja ir neparedzētas problēmas ar ienākumiem vai ekonomiskām izmaiņām.

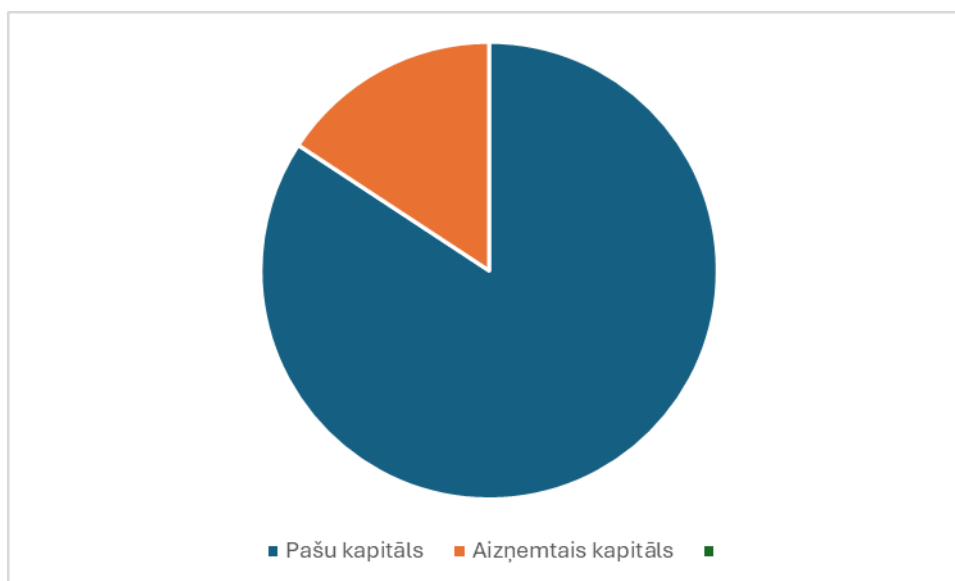
Jebkura uzņēmuma darbības pamats ir naudas kapitāla veidošanas process, kas nepieciešams uzņēmuma ražošanas nepārtrauktai norisei, atjaunošanai un paplašināšanai.⁵⁴ Uzņēmumam SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” ar naudas kapitāla veidošanu vedās diezgan labi un nekas neliecina par maksātnespēju.

Savukārt, uzņēmumiem, kuriem draud maksātnespēja ir jādomā par sanāciju. Sanācija ir maksātnespējas stāvokļa risinājums, kas izpaužas kā plānveidīgu pasākumu veikšana nolūkā novērst parādnieka iespējamo bankrotu, atjaunot maksātnespēju un apmierināt kreditoru prasības. Sanācijas veikšana kļūst nepieciešama, ja uzņēmums vairākus pārskata strādā ar zaudējumiem.⁵⁵

⁵⁴ Rurāne, M. (2002). *Uzņēmējdarbības organizācija un plānošana*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 211. lpp.

⁵⁵ Rurāne, M. (1998). *Uzņēmējdarbības pamati*. Rīga: Turības mācību centrs, 177. lpp.

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" pašu un aizņemtā kapitāla salīdzinājums 2023. gadā ir attēlots 3.6. attēlā.

3.6.att. Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" pašu kapitāla un aizņemtā kapitāla salīdzinājums no 2019. līdz 2023. gadam

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskatiem par periodu no 2019. līdz 2023. gadam.

3.6. attēlā ir redzams, ka 2023. gadā uzņēmuma pašu kapitāls (264 037 eiro) ir izteikti lielāks (>81%) par aizņemto kapitālu (49 352 eiro). Tas ir pozitīvs signāls investoriem un kreditoriem, jo uzņēmumam ir mazāks risks nokļūt parādu grūtībās.

Lai novērtētu vai uzņēmumam 2023. gadā nedraud maksātnespēja, apskatīsim rādītājus Altmaņa modelī.

Altmana modelī tiek aprēķināts rādītājs Z, izmantojot 3.31. formulu:⁵⁶

(3.31.)

$$Z = 1,2x_1 + 1,4x_2 + 3,3x_3 + 0,6x_4 + 0,99x_5$$

Kur:

x_1 = apgrozāmie līdzekļi kopā / aktīvi kopā

x_2 = nesadalītā peļņa / aktīvi kopā

x_3 = peļņa pirms nodokļiem un procentu maksājumiem / aktīvi kopā

x_4 = akciju (tirgus) vērtība / saistību (bilances) vērtība

x_5 = neto apgrozījums / aktīvi kopā

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" finanšu stabilitātes līmenis 2023. gadā pēc Altmaņa modeļa ir aplūkojams 3.25. tabulā.

⁵⁶ Dūdele, A. (2001). *Finansu vadības pamati*. Rīga: apgāds Rasa ABC, 93. lpp.

**Finanšu stabilitātes līmenis pēc Altmaņa modeļa uzņēmumā SIA “LAUVAS TŪRS
TRANSPORTS” 2023. gadā**

Rādītājs	Aprēķins	Rezultāts
1	2	3
X1	185 320 / 395 250 * 1,2	0,56
X2	132 051 / 395 250 * 1,4	0,47
X3	135 804 / 395 250 * 3,3	1,13
X4	<i>Šis modelis domāts tikai AS, kuras ir publiskas.</i>	0
X5	995 682 / 395 250 * 1,0	2,52
Z =		4,68

Avots: Autores izveidots, pamatojoties uz uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” 2023. gada pārskatu pēc Altmaņa modeļa

Rezultāts: Z = 4,68

Saskaņā ar Altmaņa modeli, ja:

$Z > 3$ – uzņēmumam finansiālas grūtības nedraud;

$1,8 < Z < 3$ – uzņēmumam ir jāveic pasākumi finansiālā stāvokļa stabilizācijai;

$Z < 1,8$ – pastāv liela bankrota varbūtība .

Pēc tabulā 3.25. veiktajiem aprēķiniem, uzņēmumam SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” rādītājs Z ir $4,68 > 3$ un norāda, ka **uzņēmumam finansiālas grūtības nedraud**. Uzņēmums var turpināt paplašināties un iegādāties jaunu autotransportu. Arī komercbankas vistīcāmāk pozitīvi skatīsies uz šādu uzņēmumu, lai piešķirtu papildus finansējumu.

“Problēmas nāk komplektā ar pārmaiņām, un tās ir nepieciešamas, lai nodrošinātu izaugsmi: neviens uzņēmums nekad nav panācis sava snieguma virsotni - uzplaukumu -, nepiedzīvojis pārmaiņas.”⁵⁷

⁵⁷ Adizess, I.K. (2021). *Tiecoties pēc uzplaukuma*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 17. lpp.

SECINĀJUMI

Katra uzņēmuma darbības un finanšu analīze ir svarīgs process, lai novērtētu uzņēmuma finansiālo stāvokli un sniegtu ieskatu tā darbības efektivitātē, rentabilitātē un ilgtspējīgā izaugsmē. Pēc finanšu analīzes veikšanas tiek izdarīti secinājumi, kas palīdz vadībai pieņemt stratēģiskus lēmumus. Šie secinājumi parasti tiek balstīti uz galvenajiem finanšu rādītājiem, piemēram, rentabilitātes, likviditātes, saistību un kapitāla struktūras attiecībām.

Pēc uzņēmumam SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" darbības un finanšu analīzes autore secina, ka:

1. Uzņēmums pastāv jau salīdzinoši ilgi (kopš 2003. gada), ir atradis savu vietu tirgū, noslēdzis sadarbības līgumus ar partneriem un piesaista ar vien vairāk jaunus klientus.
2. Uzņēmumam tā pastāvēšanas laikā ir bijuši trīs krīzes posmi:
 - 1) sākot ar 2008. gadu, kad pasauli skāra globālā finanšu krīze;
 - 2) sākot ar 2014. gadu, kad Latvija pievienojās Eiropas Savienībai un parādījās lielāka konkurence, kā arī bija nepieciešams jaunāks autoparks;
 - 3) sākot ar 2020. gadu, kad arī Latviju sasniedza Covid19 infekcijas ierobežojumi.

Visus krīzes posmus uzņēmums izturēja un ar laiku pat uzlaboja savu finansiālo stāvokli.

3. 2020. gadā, kad Latviju sasniedza Covid19 infekcija un ierobežojumu dēļ uzņēmumam iestājās dīkstāve, uzņēmums no valsts atbalsta puses saņēma:

- 1) atlīdzības izmaksas dīkstāvē esošo uzņēmumu darbiniekiem 19 922 eiro;
- 2) atbalstu algu subsīdijai 621 eiro;
- 3) grants apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai 38 215 eiro.

4. Kopš 2021. gada kopējās likviditātes koeficients ir palielinājies, kas ir saistīts ar naudas līdzekļu krasu pieaugumu. 2023. gadā koeficients jau pārsniedz normu 2, un tas nozīmē, ka uzņēmums ir spējīgs segt savas īstermiņa saistības. Tas, ka uzņēmumam ir salīdzinoši liels uzkrājums naudā, varētu arī liecināt par uzņēmuma nespēju racionāli pārvaldīt aktīvus, un, ka apgrozāmie līdzekļi netiek izmantoti efektīvi.

5. Uzņēmumam rentabilitātes rādītāji ir augsti, kas, savukārt, liecina par spēju efektīvi ģenerēt peļņu no pārdošanas un arī par izdevumu kontroli.

6. Saistību attiecība pret pašu kapitālu, kas ir 5 reizes lielāks, norāda uz mazāku risku un labāku spēju pārvaldīt parādus, kā arī uz finansiālu stabilitāti un spēju izturēt ekonomikas svārstības.

7. Pozitīvais naudas līdzekļu pieaugums no darbības norāda uz uzņēmuma spēju ģenerēt pietiekami daudz naudas līdzekļu no ikdienas darbībām, kas ļauj finansēt paplašināšanos, apmaksāt parādus un izmaksāt dividendes.

8. Katru gadu uzņēmumam pieaug naudas līdzekļu uzkrājums, kas 2023. gadā jau ir 78 647 eiro, kas varētu liecināt par problēmu tās neefektīvā izmantošanā (ieguldīšanā).

9. Uzņēmumam ir izaugsmes perspektīvas, jo ieņēmumu un peļņas pieaugums ir stabils ar tendenci palielināties, kas liecina par ilgtspējīgu attīstību un uzņēmuma konkurētspēju tirgū.

10. Saskaņā ar Altmaņa modeli, uzņēmumam 2023. gadā ir laba maksāspēja un bankrota iespējamība nedraud, jo rādītājs Z ir 4,68 (> 3) un norāda, ka uzņēmumam finansiālas grūtības nedraud. Uzņēmums var turpināt paplašināties un iegādāties jaunu autotransportu. Arī komercbankas visticamāk pozitīvi skatīsies uz šādu uzņēmumu, lai piešķirtu papildus finansējumu.

PRIEKŠLIKUMI

Pēc secinājumu izdarīšanas parasti tiek sniegti priekšlikumi, kuri ir balstīti uz šiem secinājumiem no uzņēmuma finanšu pārskatiem un galvenajiem rādītājiem. Priekšlikumi palīdz uzlabot uzņēmuma finanšu stāvokli, veicināt efektīvāku resursu izmantošanu un nodrošināt ilgtermiņa izaugsmi. Priekšlikumi var attiekties gan uz uzlabojumiem esošajā darbībā, gan uz jauniem pasākumiem, kas palīdzēs risināt problēmas vai izmantot iespējas.

Balstoties uz secinājumiem, autore izvirza šādus priekšlikumus uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” tālākai darbības nākotnei:

1. Lai izvairītos no likviditātes problēmām, uzņēmumam ir jāveic rūpīga naudas plūsmas prognozēšana un uzraudzība, lai nodrošinātu pietiekamus līdzekļus, ar kuriem segt īstermiņa saistības.
2. Lai samazināti debitoru parādus, uzņēmumam, jāpārskata debitoru parādu pārvaldība. Tas, piemēram, varētu izpausties kā īsāki norēķinu termiņi vai aktīvāka parādu piedziņa.
3. Ņemot vērā, ka uzņēmumam ir diezgan daudz brīvo naudas līdzekļu, ir vērts apsvērt līdzekļu investēšanu citās rentablās jomās vai projektos. Tā kā uzņēmums ir atkarīgs no viena produkta/tirgus, varētu būt lietderīgi paplašināt piedāvājumu vai meklēt jaunas tirgus iespējas, lai samazinātu atkarību no viena ienākumu avota.
4. Uzņēmumam būtu jāinvestē jaunāku autobusu un citu transporta līdzekļu iegādē, jānomaina vecākie transporta līdzekļi ar kredītiestādes piesaisti, lai saglabātu konkurētspēju ilgtermiņā.
5. Pārskatīt līgumus ar esošajiem sadarbības partneriem un klientiem par līgumu nosacījumu uzlabošanu, piemēram, cenas samazināšanu vai pārlietu liela servisa groza nodrošināšanu, tas var palīdzēt samazināt izmaksas.
6. Tā kā uzņēmums ir stabils savā vietējā tirgū (Latvijā), bet mazāk stabils izejošajā tūrismā ārpus Latvijas, varētu paplašināt darbību uz ārvalstu tirgiem, ne tikai izejošajā tūrismā, bet arī ienākošajā.
7. Tā kā uzņēmumam finansiālas grūtības 2023. gadā nedraud, uzņēmums var turpināt paplašināties un iegādāties jaunu autotransportu, ieguldot gan savus līdzekļus, gan arī piesaistot komercbankas, kuras, visticamāk, pozitīvi skatīsies uz šādu uzņēmumu, lai piešķirtu papildus finansējumu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Adizess, I.K. (2021). *Tiecoties pēc uzplaukuma*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 285 lpp.
2. Alsiņa, R., Zolotuhina, K., Bojarenko, J. (2000). *Vadības grāmatvedības pamati*. Rīga: SIA Izdevniecība RaKa, 180 lpp.
3. Bednarskis, L., Paupa, V., Vaikulis, J. (2005). *Finansu pārskatu analīze*. Rīga: Latvijas Universitāte, 104 lpp.
4. Beļčikovs, J., Praude, V. (1999). *Mārketings*. Rīga: Vaidelote, 559 lpp.
5. Beļčikovs, J., Praude, V. (2001). *Menedžments*. Rīga: Vaidelote, 509 lpp.
6. Caune, J., Dzedons, A., Pētersons, L. (2000). *Stratēģiskā vadīšana*. Rīga: Kamene, 232 lpp.
7. Diderihs, H. (2000). *Uzņēmuma ekonomika*. Rīga: Zinātne, 515 lpp.
8. Dūdele, A. (2001). *Finansu vadības pamati*. Rīga: apgāds Rasa ABC, 99 lpp.
9. Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi, Latvijas Republikas MK noteikumi Nr. 775, 22.12.2015.
10. Grāmatvedības prakse (1997). *Uzņēmuma autotransports: darba apstākļi un noteikumi, grāmatvedības un dokumentu noformēšanas problēmas*. Rīga: Mamuts, 336 lpp.
11. Hofs, G.K., Marinska, K. (2000). *Biznesa ekonomika*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 559 lpp.
12. Investors Innovative Accounting Solutions, [tiešsaiste]. Pieejams: <https://www.investors.lv/saubigie-debitoru-paradi-un-uznemuma-ienakuma-nodoklis/> [skatīts 16.05.2024.]
13. Januška, M. (2002). *Finansu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: SIA Merkūrijs LAT, 144 lpp.
14. Kristapsone, S. (2020). *Statistiskās analīzes metodes pētījumā*. Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 477 lpp.
15. Ķirsons, M., Andrsone, U. (2002). *Uzņēmēji nenoliedz ēnu ekonomikas ietekmi*. Rīga: Dienas bizness Nr. 71, 12.04.2022., 11 lpp.
16. Latvijas Republikas Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums, pieņemts 22.10.2015.
17. Latvijas Republikas Grāmatvedības kārtības noteikumi, Latvijas Republikas MK noteikumi Nr. 877, 21.12.2021.

18. Latvijas Republikas Grāmatvedības likums, pieņemts 10.06.2021.
19. Latvijas Republikas Komerclikums, pieņemts 13.04.2000.
20. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, Statistika. [tiešsaiste] Pieejams:
<https://www.ur.gov.lv/lv/jaunumi/statistika/> [skatīts 28.04.2024.]
21. Latvijas Republikas Satiksmes ministrija (1999). *Pasažieru pārvadājumu koncepcija 1999. – 2002.* Rīga: Satiksmes ministrija, 8 lpp.
22. Latvijas Republikas Tiesību akts Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, pieņemts 28.09.2021., zaudējis spēku 01.01.2024. [skatīts 20.09.2024.]
23. Leibus, I. (2019). *Uzņēmuma darbības uzsākšana, grāmatvedība un nodokļi.* Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 173 lpp.
24. Leibus, I., Pētersone, I., Jesemčika, A., Svarinska, A., Grigorjeva, R. (2018). *Finanšu grāmatvedība.* Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 318 lpp.
25. Lingeberziņš, Ē. (2017). *Tūrisma uzņēmuma vadīšana kultūras atšķirību kontekstā.* Rīga: SIA Biznesa augstskola Turība, 271 lpp.
26. Ludboržs, A. (2007). *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos.* Rīga: SIA Lietišķās informācijas dienests, 288 lpp.
27. Lursoft, Analītiskie pakalpojumi, Finanšu analīzes piemērs. [tiešsaiste] Pieejams:
<https://www.lursoft.lv/lv/finansu-analizes-piemers> [skatīts 05.12.2024.]
28. Lursoft, Uzņēmumu datu bāzes. Pamatdati. [tiešsaiste] Pieejams:
<https://company.lursoft.lv/lauvas-turs-transport/40003656088> [skatīts 15.11.2024.]
29. Pelšs, A. (2000). *Izmaksu analīze lēmumu pieņemšanai.* Rīga: Latvijas Universitāte, 156 lpp.
30. Praude, V., Beļčikovs, J. (1999). *Mārketings.* Rīga: Vaidelote, 558 lpp.
31. Praude, V., Beļčikovs, J. (2001). *Menedžments.* Rīga: Vaidelote, 509 lpp.
32. Rurāne, M. (2005). *Finanšu menedžments.* Rīga: RSEBAA, 383 lpp.
33. Rurāne, M. (2019). *Finanšu pārvaldība un analīze.* Rīga: Avots, 260 lpp.
34. Rurāne, M. (2002). *Uzņēmējdarbības organizācija un plānošana.* Rīga: Biznesa augstskola Turība, 330 lpp.
35. Rurāne, M. (1998). *Uzņēmējdarbības pamati.* Rīga: Turības mācību centrs, 183 lpp.
36. Science Direct. Journals & Books. [tiešsaiste] Pieejams:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1544612321002361> [skatīts 28.02.2024.]

37. Science Direct. Journals & Books. [tiešsaiste] Pieejams:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026151772100114X> [skatīts 28.11.2024.]
38. Statistikas datu bāze, nozares, tūrisms, Latvijas iedzīvotāju ceļojumi. [tiešsaiste] Pieejams:
https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__NOZ__TU__TUL/TUL070/ [skatīts 17.11.2024].
39. Vikipēdija, Brīvā enciklopēdija. [tiešsaiste] Pieejams:
<https://lv.wikipedia.org/wiki/S%C4%81kumlapa> [skatīts 20.11.2024.]
40. Zariņa, V. (2022). *Saimnieciskās darbības novērtēšana, izmantojot finanšu analīzi*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests SIA, 88 lpp.

Uzņēmuma SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" npublicētie materiāli

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskats par 2023.g.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskats par 2022.g.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskats par 2021.g.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskats par 2020.g.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskats par 2019.g.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" gada pārskati par 2003./2004.g. - 2018.g.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS" citi grāmatvedības dokumenti.

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS"

PELŅAS VAI ZAUDĒJUMU APRĒĶINS (PZA)

(klasificēts pēc izdevumu funkcijām (PZA2))

kopsavilkums par periodu 2019.-2023. gads

Posteņa nosaukums	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Neto apgrozījums	878297	287893	383828	968272	995682
Pārdotās produkcijas ražošanas pašizmaksa, pārdoto preču vai sniegto pakalpojumu iegādes izmaksas	601617	230251	261623	770604	662279
Bruto peļņa vai zaudējumi	276680	57642	122205	197668	333403
Administrācijas izmaksas	161732	45361	71678	139324	169714
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	9433	8275	11133	20345	22350
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	14626	12271	9223	6339	5535
Peļņa vai zaudējumi pirms uzņēmumu ienākuma nodokļa	90889	-8265	30171	31660	135804
Uzņēmumu ienākuma nodoklis par pārskata gadu	278	56	62	5	3753
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	90611	-8321	30109	31655	132051

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS"

B I L A N C E

kopsavilkums par periodu 2019. - 2023. gads

AKTĪVS	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
ILGTERMIŅA ieguldījumi					
Nemateriālie ieguldījumi:					
Citi nemateriālie ieguldījumi	64	0	0	0	0
Nemateriālie ieguldījumi kopā	64	0	0	0	0
Pamatlīdzekļi:					
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	476712	359583	260821	203214	209930
Pamatlīdzekļi kopā	476712	359583	260821	203214	209930
Ilgtermiņa ieguldījumi KOPĀ	476776	359583	260821	203214	209930
APGROZĀMIE līdzekļi					
Krājumi:					
Avansa maksājumi par krājumiem	3348	9960	43	10680	52763
Krājumi kopā	3348	9960	43	10680	52763
Debitori:					
Pircēju un pasūtītāju parādi	10836	176	14219	33078	51147
Citi debitori	431	8542	26066	2000	2763
Debitori kopā	11267	8718	40285	35078	53910
Īstermiņa finanšu ieguldījumi:					
NAUDA:					
	2	3867	25301	63091	78647
Apgrozāmie līdzekļi KOPĀ	14617	22545	65629	108849	185320
BILANCE	491393	382128	326450	312063	395250

SIA "LAUVAS TŪRS TRANSPORTS"

B I L A N C E

kopsavilkums par periodu 2019. - 2023. gads

PASĪVS	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
PAŠU KAPITĀLS:					
Akciju vai daļu kapitāls (PAMATKAPITĀLS)	2800	2800	2800	2800	2800
Rezerves:					
Pārējās rezerves:	46	46	46	46	46
Rezerves kopā	46	46	46	46	46
Iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi	86	90697	82376	112485	129140
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	90611	-8321	30109	31655	132051
Pašu kapitāls KOPĀ	93543	85222	115331	146986	264037
UZKRĀJUMI:					
Ilgtermiņa kreditori:					
Citi aizņēmumi	229407	224330	177615	104953	49352
Ilgtermiņa kreditori KOPĀ	229407	224330	177615	104953	49352
Īstermiņa kreditori:					
Citi aizņēmumi	58380	42944	0	0	0
Parādi piegādātājiem un darbuizpildītājiem	26187	3043	12643	35294	36447
Nodokļi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	16706	205	4028	9685	12611
Pārējie kreditori	18438	7034	10560	9578	10710
Neizmaksātās dividendes	27000	13900	0	0	12000
Uzkrātās saistības	21732	5450	6273	5567	10093
Īstermiņa kreditori KOPĀ	168443	72576	33504	60124	81861
BILANCE	491393	382128	326450	312063	395250

Bakalaura darbs „Uzņēmuma SIA “LAUVAS TŪRS TRANSPORTS” darbības finanšu analīze laika posmā no 2019. līdz 2023. gadam” izstrādāts LU Ekonomikas un sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu e-parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Juta Kotāne _____ ._____.2024.

Rekomendēju/ nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: M. oec., lektore Larisa Bule _____ ._____.2024.

Recenzents: docents Dr.ekon. Jānis Bērziņš

Darbs iesniegts Studiju centrā _____
(datums)

Dekāna pilnvarotā persona: vecākā metodiķe Alla Ščukina _____

Darbs aizstāvēts Bakalaura studiju programmas ” Grāmatvedība, analīze un audits”
Gala pārbaudījuma komisijas sēdē ____ . ____ .2025. protokola Nr. ____.

Komisijas sekretāre: M. oec., lektore Larisa Bule _____